

SMJERNICE



Co-funded by
the European Union



PARTNERSKE ORGANIZACIJE



Bez obzira na vašu pozadinu kao čitatelja, nadamo se da će vam ove smjernice pomoći da razvijete razumijevanje kulture i kreativnog konteksta, posebno u okolnostima nakon Covid-19 te kulturnog sadržaja koji je rezultat međusektorske suradnje. Nadamo se da će vam ove stranice pomoći u razvoju, održavanju ili podržavanju vaše karijere u kreativnom sektoru.

INTERCULTURAL CENTRE MONDINSIEME

Autotica: Federica Trimarchi

Urednica: Martina Vergalli

Likovno oblikovanje: Selma Cherif El Meslouhi

SADRŽAJ

UVOD

01

1.1 O PALkonnectu

pg. 6

1.2 Cilj studije

pg. 6

1.3 Konzorcij

pg. 6

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

02

2.1 Trostupanjska analiza

pg. 8

2.2 Rezultati i nalazi istraživanja

pg. 10

KULTURNI I KREATIVNI SEKTORI U EUROPI

03

3.1 Pregled

pg. 12

3.2 Različiti profili umjetnika, kulturnih i kreativnih stručnjaka

pg. 12

3.3 Okvir europskih i međunarodnih javnih politika

SUZBIJANJE UČINAKA COVIDA -19

04

4.1 Utjecaj pandemije

pg. 13

4.2 Mjere na razini EU-a

pg. 14

4.3 Mapiranje teritorija: sažetak izvještaja zemalja Konzorcija

pg. 17

UMJETNOSTI I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

pg. 17

05

5.1 Što podrazumijevamo pod umjetnošću?

pg. 19

5.2 Koja uloga se pripisuje umjetnosti i socijalnom uključenju u kontekstu ovog istraživanja?

pg. 35

KURIKUL OBUKE ZA OSNAŽIVANJE UMJETNIKA NA POČETKU KARIJERE

06

- 6.1** Potreba za obučavanjem umjetnika i kreativaca pg. **38**
- 6.2** Metodologija treninga kulturnih djelatnika pg. **39**
 - 6.2.1** Razvijanje interkulturalnih kompetencija pg. **39**
 - 6.2.2** Kako postaviti nastavni plan i program obuke pg. **41**
- 6.3** Metodologija PALkonnnect kurikula obuke pg. **42**
- ANEKS 1:** Primjer modula (lekcija i aktivnosti) pg. **43**
- ANEKS 2:** PALkonnnect kurikul obuke (plan modula) pg. **45**

ZAKLJUČAK

07

- 7.1** Nadgradnja postojećih praksi pg. **49**
- 7.2** Uloga umjetnosti i culture u sprečavanju i smanjivanju socijalne isključenosti pg. **49**

UVOD

01

1.1 O PALkonnectu

1.2 Cilj studije

1.3 Konzorcij

1.1 O PALkonnectu

PALkonnect projekt sufinancira Europska unija (EU), a konzorcij čini sedam partnera diljem Europe, predvođenih RomPrahom. Glavni cilj projekta je podržati umjetnike i kreativce da predstave i promoviraju svoja umjetnička djela te potaknuti njihovu suradnju unutar europskih zemalja. Cilj projekta je opremiti ih potrebnim inovativnim vještinama i kompetencijama za poticanje njihove kreativnosti i njihove profesije.

Projekt pokriva niz ciljeva, uglavnom usmjerenih na poticanje transverzalnih vještina i promicanje uloge kreativnosti u nastavnim planovima i programima. Važan dio njegovih aktivnosti posvećen je olakšavanju suradnje između međukulturalnih sektora i njihovih djelatnika: umjetnika i kulturnih djelatnika, voditelja projekata i programa, socijalnih voditelja i edukatora, istraživača u umjetnosti kao praksi za društvenu promjenu. Projekt uzima u obzir da digitalna transformacija sada prožima stvaranje i promicanje kulturnih i umjetničkih dobara, stoga ima specifične rezultate koji uključuju dizajn i korištenje digitalnih alata.

1.2 Cilj studije

Svrha ovog dokumenta je:

1. predstaviti desk-istraživanje o statusu kulturnog i kreativnog sektora u različitim europskim zemljama;
2. predstaviti terenska istraživanja koja su uključivala umjetničke, kulturne i društvene radnike (uključujući one koji se suočavaju s društvenim i ekonomskim nejednakostima);
3. poticati i podržavati umjetnike i kreativce koji nikada nisu radili u HKD-u ili one koji mu se približavaju i traže orijentaciju;
4. promicati jednakost, različitost i uključenost kao izazove u kreativnom i kulturnom okruženju

1.3 Konzorcij

Ova je studija provedena u bliskoj suradnji sa sektorskim organizacijama dionika, koje su pridonijele kao dio upravnog odbora: RomPraha - Češka), AHEAD Foundation - Rumunjska, Centro interculturale Mondinsieme - Italija, Espronceda - Španjolska, Open Media Group - Hrvatska, OECON GROUP - Grčka, Sensus - Švedska

Projekt financira Europska komisija i Erasmus+ program.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

02

- 2.1** Trostupanjska analiza
- 2.2** Rezultati i nalazi istraživanja

2.1 Trostupanjska analiza

Ovo istraživanje provedeno je pomoću nekoliko istraživačkih metoda, temeljenih na kombinaciji različitih kriterija analize i križanju kvantitativnih i kvalitativnih metodologija. Istraživanje je stoga podijeljeno u tri faze, navedene u nastavku.

U prvoj fazi, aktivnosti desk istraživanja bile su orijentirane na europski i nacionalni kontekst te su uzele u obzir najrelevantnije i najkorisnije dokumente i publikacije o politici razvijene u proteklom godinama. Cilj je bio identificirati glavne karakteristike umjetničkih i kulturnih organizacija u europskom kontekstu, potrebe umjetničkog i kulturnog sektora, sposobnost za provođenje projekata s društvenim učinkom i razumijevanje postojećih financijskih instrumenata za pristup kreditima. Iscrpan rezultat ovog prvog dijela bit će predstavljen u sljedećem poglavlju.

Početnu fazu pratila je posebna istraživačka aktivnost unutar svake županije. Tako je druga faza provedena kroz uređivanje i pokretanje online ankete. Polja istraživanja koja su vodila ispitivanje bila su: prilike i problemi s kojima su se suočili tijekom i nakon pandemije COVID-19; digitalizacija umjetničkih djela; potrebe za usavršavanjem umjetnika i kulturnih djelatnika; odgovarajuće mjere oporavka za kulturne i kreativne sektore. Te su teme korištene kao polazište za formuliranje 30 pitanja s višestrukim izborom i otvorenim odgovorima, što je omogućilo ciljanim ispitanicima (tj. umjetničkim ili kulturnim djelatnicima) da slobodno artikuliraju svoje odgovore. Kako bi se osigurala široka pokrivenost, širenje ankete uključivalo je lokalne dionike s nacionalnim i europskim vezama. Broj prikupljenih odgovora bio je 82 u zemljama članicama EU-a. Glavni zaključci ankete mogu se sažeti kako slijedi:

- ♦ Umjetnicima je teško živjeti samo od svoje umjetnosti. Godišnji prihod za 70% sudionika manji je od 10.000 eura. Posljedično, mnogi su prisiljeni tražiti **druge izvore prihoda**.
- ♦ Pandemija COVID-19 imala je veliki financijski utjecaj na ciljanu skupinu. Stoga je prirodno da mnogi sudionici navode **financijsku potporu** kao glavni način brzog oporavka od pandemije.
- ♦ Iz šire perspektive, veliki dio sudionika traži stručnjake za CCS na europskoj/globalnoj razini i želio bi vidjeti stvaranje **europske/globalne platforme**.
- ♦ Kao pozitivan učinak pandemije mnogi su naveli poboljšanje svojih općih **informatičkih vještina**. No, potreba za obrazovanjem je velika, a ujedno i preduvjet da bi umjetnici mogli poboljšati svoje materijalne uvjete.
- ♦ Sudionici smatraju da je potrebno produbiti opće informatičko znanje kako bi što bolje promovirali svoju umjetnost. Osim toga, spomenuli su **umrežavanje, marketing i komunikaciju** kao druga glavna područja interesa. Vještine umrežavanja smatraju se ključnima i sudionici ih spominju u nekoliko pitanja.

Kao dodatni ključni dio ove studije, bilo je bitno konzultirati se sa stručnjacima, dionicima i reprezentativnim sektorskim organizacijama koje rade u ovim relevantnim područjima, kako bi se omogućilo razumijevanje trenutne situacije i glavnih izazova koji utječu na umjetnike i kreativne profesionalce u Europi.

Treća faza sastojala se od prikupljanja daljnjih informacija kroz dubinske intervjuje i **fokus grupe** sa dionicima: nezavisnim umjetničkim djelatnicima, zaposlenim umjetnicima te kulturnim i kreativnim profesionalcima. Intervjui su vođeni online od kolovoza do listopada 2021. Rezultati istraživanja pružili su dublje razumijevanje glavnih problema i izazova povezanih s uvjetima rada umjetnika u EU iz perspektive samih umjetnika, kao i predstavničkih tijela koja djeluju na nacionalnoj i europskoj razini. Fokusne grupe bile su prilika da stručnjaci KKS-a razmijene uvide u svoj rad tijekom pandemije i sadašnjeg vremena. Rasprave su se bavile problemom **ograničenog pristupa kreativnim i umjetničkim profesijama uzrokovanim socijalnom i ekonomskom nepovoljnošću**. Ovo je identificirano kao najrelevantniji oblik diskriminacije i socijalne isključenosti. Prekretnica u trenutnoj situaciji mogla bi biti podizanje svijesti umjetničkih radnika o njihovim pravima, posebno s obzirom na novu složenost online načina rada.

Proces intervjuja omogućio je identificiranje nekih nedostajućih vještina koje bi bile presudne posebno za mlade kreativce za upravljanje njihovim profesionalnim karijerama::

- ♦ identificirati nove mogućnosti obuke;
- ♦ rješavati administrativna i birokratska pitanja;
- ♦ definirati elemente komunikacije i samopromocije;
- ♦ identificirati resurse i financiranje;
- ♦ identificirati prilike za produkcije, izložbe i vidljivost;
- ♦ stupiti u kontakt s mrežama organizacija aktivnih u umjetničko-kulturnom području.

2.2 Rezultati i nalazi istraživanja

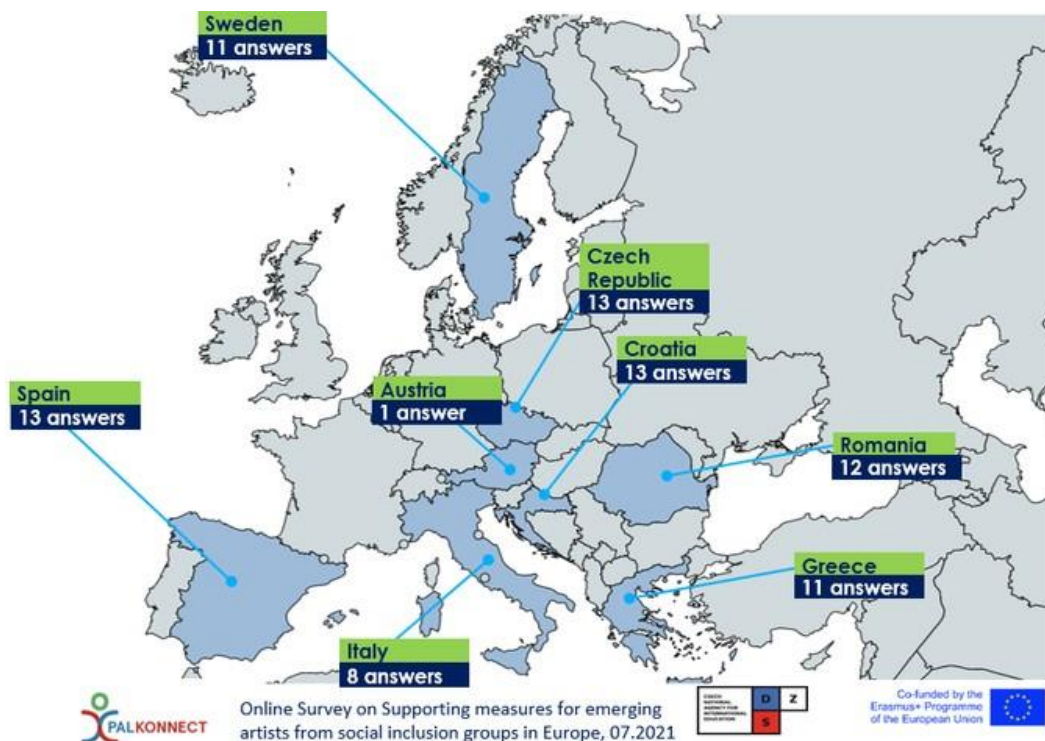
Ukratko, rezultati istraživanja koje je provedeno u tri faze su:

1. Početni dokument

Uredsko istraživanje o statusu KKS-a te umjetnika i kulturnih radnika na razini EU-a, s povratnim informacijama dobivenim od 26 stručnjaka tijekom online početnog sastanka organiziranog 22. travnja 2021. godine

2. Izvješće iz cijele zemlje

Kvalitativna i statistička analiza istraživanja objavljena je online. Ukupno su prikupljena 82 odgovora.

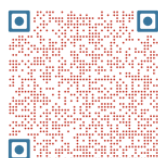


3. Državna izvješća i lokalne akcijske skupine

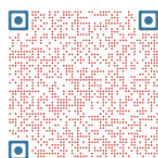
Desk istraživanja i istraživanja na terenu u vezi s utjecajem COVID-19 u zemljama Konzorcija te vladinim i neovisnim mjerama koje su provedene za rješavanje socijalne i ekonomske isključenosti umjetničkih i kulturnih radnika.

4. Plan oporavka

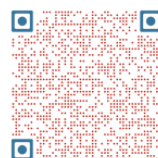
Komparativna analiza politika na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini koja se odnosi na sljedeće stupove: ekonomski, društveni i inovativni aspekt u KKS.



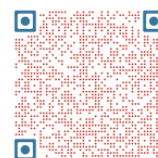
Inception Paper



Cross Country Report



Country Reports and Local Action Groups



Recovery Plan

KULTURNI I KREATIVNI SEKTORI U EUROPI

03

3.1 Pregled

3.2 Različiti profili umjetnika, kulturnih
i kreativnih djelatnika

3.3 Karakteristike zapošljavanja
umjetnika, kulturnih i kreativnih
djelatnika

3.4 Europski i međunarodni politički
okvir

3.1 Pregled

Kulturni i kreativni sektori (KKS) važni su u smislu svog gospodarskog otiska i zapošljavanja. Oni također potiču inovacije u cijelom gospodarstvu, kao i doprinose brojnim drugim kanalima za pozitivan društveni učinak (dobrobit za zdravlje, obrazovanje, uključenost, urbana regeneracija itd.). Međutim, oni su među najteže pogođenima pandemijom, a veliki gradovi često sadrže najveći udio ugroženih radnih mjesta. Politike podrške organizacijama i radnicima tijekom pandemije mogu biti loše prilagođene netradicionalnim poslovnim modelima i oblicima zapošljavanja u sektoru. Uz kratkoročnu potporu umjetnicima i organizacijama, koja dolazi i iz javnog i iz privatnog sektora, politike također mogu utjecati na ekonomske i društvene učinke umjetnosti i kulture u njihovim širim paketima oporavka i naporima za transformaciju lokalnih gospodarstava. Kultura nije samo još jedan sektor koji treba javnu potporu u ovo krizno vrijeme: ona može ubrzati socioekonomski oporavak od pandemije. Prvo, kultura pozitivno utječe na otpornost zajednice izgradnjom društvene kohezije. Istraživanja pokazuju da se društveno kohezivne zajednice mogu brže oporaviti u procesu oporavka. Te su zajednice često dobro organizirane, imaju zajednički osjećaj jedinstva i posjeduju „povezujući“ društveni kapital među sobom i „povezujući društveni kapital“ s donositeljima politika/odluka i političarima. Drugo, postoji izravna korelacija između umjetnosti i kulture s društvenim i psihološkim blagostanjem. Umjetničke i kulturne aktivnosti nude razne „sastojke blagostanja“ kao što su prilike za društveni angažman, uživanje, učenje, majstorstvo, stvaranje značenja i samoaktualizacija. Treće, poticanje različitih kulturnih izričaja nudi učinkovite načine suočavanja s traumama nakon krize i pomirenja pogođenih zajednica. Štoviše, lokalno i tradicionalno znanje može pružiti izvor otpornosti za mnoge zajednice koje se suočavaju s nesigurnim društvenim i ekonomskim uvjetima. Stoga bi zapošljavanje i angažiranje umjetnika i kulturnih institucija moglo igrati važnu ulogu u osiguravanju kulturne raznolikosti i poticanju uključivog dijaloga. Četvrto, glavno obilježje kulture je sloboda izražavanja za kulturne institucije i umjetnike, što je ključno za jačanje uključenosti, ne ostavljajući nijednu osobu ili mjesto iza sebe.

3.2 Različiti profili umjetnika, kulturnih i kreativnih djelatnika

Podaci Eurostata pokazuju da je 2019. bilo približno 7,3 milijuna ljudi koji su radili u kulturnim sektorima i zanimanjima u EU-27 - oko 3,7% ukupne zaposlenosti-; 33% od kojih su bili samozaposleni. Kulturni i kreativni sektori su oni sektori čije se aktivnosti temelje na kulturnim vrijednostima ili drugim umjetničkim pojedinačnim ili kolektivnim kreativnim izričajima. Definirati točno što se smatra dijelom kulturnih i kreativnih sektora težak je zadatak. Kulturna djelatnost može biti profitabilna ili neprofitna aktivnost vezana uz samoizražavanje, identitet, način izražavanja nečeg duboko ljudskog i od važnosti za društvo, kao nešto bitno za ljudska bića. Aspekti kulture nazivaju se umjetnošću, dok se drugi smatraju zabavom.

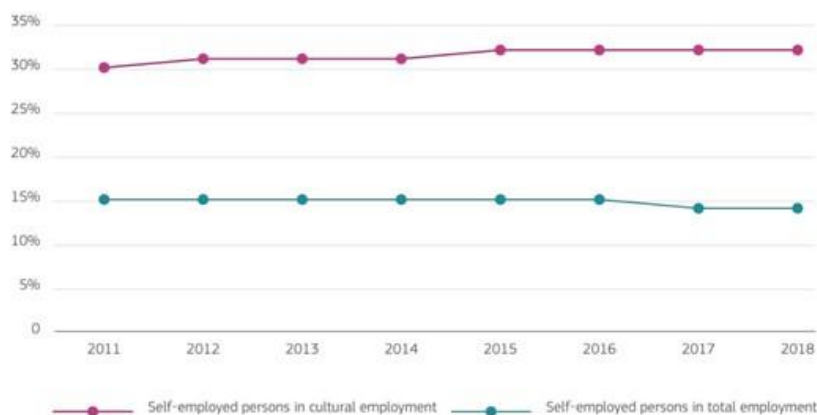
Oni koji rade u kulturnom i kreativnom sektoru ne čine homogenu skupinu, s umjetnicima i kulturnim stručnjacima koji rade na različite načine. Na primjer, neki rade prvenstveno, i po mogućnosti, kao pojedinci, dok drugi rade unutar kolektiva. Neki umjetnici i kreativni profesionalci provode većinu svojih karijera unutar iste strukture ili suradnje, dok drugi djeluju u više različitih okruženja zbog svog statusa slobodnjaka. Dodatno, neki umjetnici i kreativni profesionalci ostaju nepomični, radeći na istoj lokaciji nekoliko godina, dok drugi vode nomadski život, skačući s projekta na projekt u različitim zemljama. Neki osnivaju svoju tvrtku, a neki su zaposlenici.

To se u određenoj mjeri odnosi na raznolikost vrsta zanimanja koja postoje u kulturnim i kreativnim sektorima. Što se tiče raznolikosti unutar podsektora, mogu se napraviti neke pretpostavke. Na primjer, primjećuje se da autori i vizualni umjetnici više rade na individualnoj osnovi, dok je suradnja izraženija unutar sektora izvedbenih umjetnosti, glazbe ili filma.

Međutim, način na koji umjetnici i kreativni profesionalci iz svih ovih disciplina rade s vremenom se promijenio i te stereotipne razlike više ne predstavljaju točnu stvarnost.

3.3 Obilježja zapošljavanja umjetnika, kreativnih i kulturnih djelatnika

Samozapošljavanje i netipični obrasci rada uobičajeni su među umjetnicima te kulturnim i kreativnim profesionalcima. Status samozaposlenosti i/ili slobodnjaka vrlo je raširen među umjetnicima te kulturnim i kreativnim djelatnicima. Postotak samozaposlenih djelatnika u kulturi znatno je veći (32%) u odnosu na samozaposlene u ukupnom gospodarstvu (14%) i ta je razlika tijekom vremena ostala gotovo stabilna.



Source: European Commission Joint Research Centre, European Cultural and Creative Cities in COVID-19 times, based on 2018 data from Eurostat (online data code: cult_emp_wsta).

Samozaposleni profesionalci isključeni su iz zaštite na radu i imaju drugačiji tretman socijalnog osiguranja u odnosu na zaposlenike. Djelatnici u kulturnom i kreativnom sektoru jedni su od onih koji su najviše pogođeni nedavnim promjenama na tržištu rada: često su samozaposleni, rade na pola radnog vremena, spajaju dva ili više poslova i nemaju stalni posao, a pritom su bolje obrazovani od radnika zaposlenih u drugim sektorima. Ova vrsta zaposlenja često se opisuje kao 'atipičan rad' ili 'nestandardni rad' i odnosi se na one radne odnose koji nisu u skladu sa standardnim ili 'tipičnim' modelom socijalno sigurnog posla s punim radnim vremenom i na neodređeno vrijeme, sa standardnim radnim vremenom, što jamči redovita primanja i osiguranje isplate mirovine te zaštitu od bolesti i nezaposlenosti.

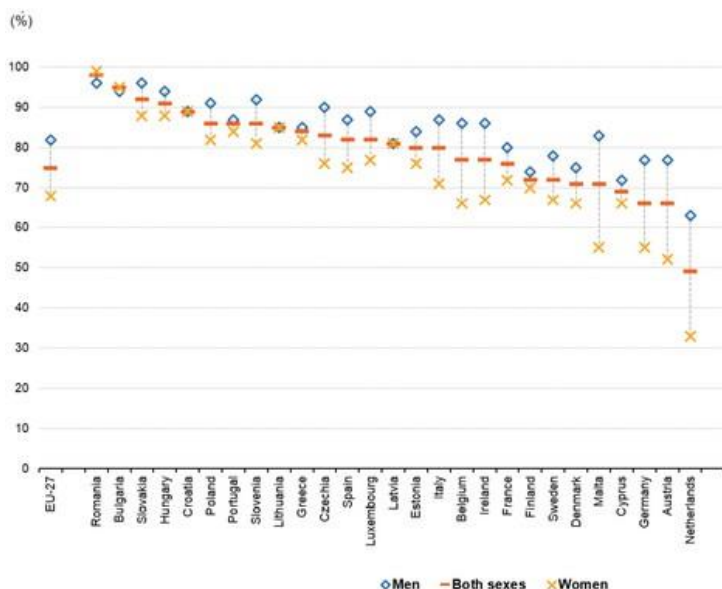
Posljednjih godina sve konkurentnije gospodarsko okruženje u kombinaciji s rastućom potražnjom za fleksibilnošću utječe na standardni radni odnos. Štoviše, moderni poslovni modeli favoriziraju klasifikaciju radnika kao samozaposlenih, a ne kao zaposlenika.

Dok se u nekim slučajevima status samozaposlenog opravdava istinskom autonomijom i ekonomskom neovisnošću, postoje mnogi slučajevi u kojima se radnici klasificiraju kao samozaposleni, a da zapravo nisu dio navedene kategorije. Osim toga, neki se stručnjaci smatraju 'ovisnim samozaposlenim', što znači samozaposleni radnici čiji prihodi uglavnom ovise o jednom ili nekoliko klijenata. Zbog toga je posebno teško razlikovati ovisne i samozaposlene radnike. Atipični obrasci rada češći su u kulturnim i kreativnim sektorima, osobito među ključnim profesionalcima: umjetnicima, piscima, stvarateljima, glazbenicima, prevoditeljima i tumačima; i sastoje se od dežurstava, kratkoročnih ugovora ili ugovora na određeno vrijeme, rada temeljenog na projektima ili zadacima itd.

Stoga će oni koji rade u tom sektoru vjerojatno imati kompliciran radni status i biti samozaposleni ili zaposlenici s nepunim radnim vremenom, ili kombinacija ovisnog i samozaposlenog. Izraz 'portfeljna karijera' često se koristi za opisivanje čestih i često neizbježnih promjena statusa zaposlenja ovih radnika.

Stoga mnogi umjetnici i kulturni djelatnici imaju usporedni posao u umjetnosti ili nesrodnim područjima, bilo zbog (umjetničkog) interesa ili financijske potrebe.

Udio ljudi koji rade na puno radno vrijeme u kulturi prema spolu 2019. (%)



Izvor: Eurostat (cult_emp_wsta), 2019

Slika prikazuje postotak ljudi koji rade na puno radno vrijeme u kulturnim poslovima u EU-27. Podaci Eurostata pokazuju da je 2019. godine samo 82 % muškaraca zaposlenih u kulturi radilo puno radno vrijeme, u usporedbi s prosjekom od 91 % za ukupno gospodarstvo EU-27. Nasuprot tome, udio žena koje rade puno radno vrijeme u istom području bio je 68 % u usporedbi s prosjekom od 69 % za cijelo gospodarstvo EU-27.

3.4 Europski i međunarodni politički okvir

Nova europska agenda za kulturu koju je Europska komisija usvojila u svibnju 2018.¹ i Radni plan Vijeća za kulturu 2019. – 2022. pružaju okvir za djelovanje i kulturnu suradnju na razini EU-a. Agenda ima tri strateška cilja s društvenom, gospodarskom i vanjskom dimenzijom. Jedna od konkretnih radnji je potpora državama članicama u osiguravanju pravedne naknade za umjetnike i stvaratelje kroz opći i sektorski dijalog. Radni plan Vijeća za kulturu 2019. – 2022. identificira „ekosustav koji podržava umjetnike, kulturne i kreativne profesionalce i europski sadržaj“ kao jedan od pet glavnih prioriteta za europsku suradnju u kreiranju kulturne politike. Radni plan Vijeća za kulturu 2019. – 2022. identificira „ekosustav koji podržava umjetnike, kulturne i kreativne profesionalce i europski sadržaj“ kao jedan od pet glavnih prioriteta za europsku suradnju u kreiranju kulturne politike.²

Europska komisija pokrenula je niz zakonodavnih i političkih instrumenata koji utječu na neke aspekte statusa i radnih uvjeta umjetnika i kreativnih stručnjaka: some aspects of the status and working conditions of artists and creative professionals:

- ♦ Europski parlament je 7. lipnja 2007. usvojio rezoluciju o socijalnom statusu umjetnika, skrećući pozornost na probleme njihove socijalne sigurnosti i prihoda, kao i na njihovu često nesigurnu situaciju zaposlenja.³
- ♦ Europski stup socijalnih prava iz 2017. zamišljen je kao vodič prema boljim uvjetima rada i života u Europi. Postavlja 20 ključnih načela i prava bitnih za pravedna i

¹ <https://culture.ec.europa.eu/document/a-new-european-agenda-for-culture-swd2018-267-final>

² [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01))

³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2007-0236_EN.html

funkcionalna tržišta rada, kao i dobre sustave socijalne skrbi.⁴

- Europski parlament usvojio je 2017. rezoluciju o Europskoj agendi o gospodarstvu suradnje kao „prvi korak prema dobro uravnoteženoj, sveobuhvatnijoj i ambicioznoj strategiji EU-a o gospodarstvu suradnje”.⁵

Na međunarodnoj razini, Preporuka UNESCO-a iz 1980. o statusu umjetnika „poziva države članice da poboljšaju profesionalni, društveni i ekonomski status umjetnika provedbom politika i mjera koje se odnose na obuku, socijalno osiguranje, zapošljavanje, dohodak i porezne uvjete, mobilnosti i slobodi izražavanja”. Preporuka iz 1980. ne poziva države da rezerviraju posebne privilegije za umjetnike, već da im daju analogna prava bilo kojoj drugoj društvenoj i profesionalnoj skupini čiji rad ima specifične karakteristike koje treba riješiti posebnim mjerama.

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0356&from=EN> 6.
<https://en.unesco.org/creativity/governance/status-artist>

SUZBIJANJE UČINAKA COVIDA-19

04

4.1 Utjecaj pandemije

4.2 Mjere na razini EU-a

4.3 Mapiranje teritorija: sažetak
izvještaja zemalja Konzorcija

4.1 Utjecaj pandemije

Neregularno zapošljavanje i nestabilni radni uvjeti

Pandemija je omogućila umjetnicima, kulturnim djelatnicima i tehničarima da skrenu pozornost na nesigurnost svog pravnog statusa i socijalnih garancija. U raznim europskim zemljama to je izazvalo nejednakosti i ozbiljno pogodilo umjetnike i kulturne djelatnike, jer su u mnogim slučajevima propustili pravno priznanje i nisu bili uključeni u programe pomoći koje je promovirala svaka država članica. Zbog socijalne i ekonomske isključenosti mnogi su bili prisiljeni napustiti svoje težnje. Različiti tretmani i mjere koje su usvojile pojedine europske zemlje (od nepostojanja bilo kakvog jamstva do određenog priznanja i posljedično pružanja socijalnih naknada) dodatno su zakomplificirali scenarij.

Digitalizacija

Novi hibridni oblici komunikacije i rada stvorili su nove mogućnosti za umjetnike i menadžere u kulturi, kao što su pregledavanje online galerija, online prodaja, kreiranje digitalnih projekata i izložbi itd. Međutim, digitalizacija je također dovela do povećanja društvene nejednakosti jer je utjecala na one kojima nedostaju vještine i alati potrebni za sudjelovanje u digitalnom svijetu. Štoviše, to bi moglo biti posebno izazovno za stručnjake s mentalnim ili fizičkim oštećenjima, koji mogu imati drugačije vrijeme i procese učenja. Digitalizacija je također iznijela na vidjelo razlike temeljene na dobi. Na primjer, mlađi umjetnici pokazali su bolje vladanje novim tehnologijama, ali su, s malo radnog iskustva, vjerojatnije prihvatili neplaćeni rad kako bi ušli na tržište rada. S druge strane, iskusniji umjetnici bili su naviknuti na tradicionalniji pristup i nisu bili u mogućnosti koristiti ista tehnološka sredstva kao njihovi mlađi kolege. Dakle, digitalizacija je zasigurno promijenila način na koji ljudi rade, dovela je u pitanje monetizaciju digitalnog performansa ili vremena umjetnika, obavijestila nas je o potrebi za novim vještinama kako bismo išli u korak s transformacijom industrije.

4.2 Mjere na razini EU-a

Europska unija i njezine države članice provode niz mjera za ublažavanje društvenog i gospodarskog utjecaja pandemije na KKS, koji je jedan od najteže pogođenih sektora jer je sva infrastruktura bila paralizirana. Zatvoreni su muzeji, kazališta, koncertne dvorane i druga mjesta za uživo; izložbe, događanja i festivali bili su otkazani. Kao rezultat toga, samozaposleni umjetnici i kulturne organizacije odmah su ostali bez prihoda, što je dovelo do ekonomske i socijalne neizvjesnosti. Europska unija razvila je niz mjera za rješavanje pandemije i dodijelila 37 milijardi eura za Corona Response Investment Initiative (CRII). Putem Inicijative (CRII), strukturni fondovi EU-a korišteni su za fleksibilan odgovor na novonastale potrebe u najizloženijim sektorima, kao što su zdravstvo, mala i srednja poduzeća i tržišta rada, te za pomoć najugroženijim područjima i njihovim građanima.

Početak travnja 2020. Europska komisija također je predložila novi instrument za privremenu potporu za ublažavanje rizika od nezaposlenosti u hitnim slučajevima (SURE) u iznosu od 200 milijardi eura. Cilj mu je bio mobilizirati značajna financijska sredstva za borbu protiv negativnih gospodarskih i društvenih posljedica izbijanja pandemije. Konkretno, SURE je podržao programe skraćenog radnog vremena i slične mjere kako bi pomogao državama članicama da zaštite radna mjesta, zaposlenike i samozaposlene od rizika nezaposlenosti i gubitka prihoda.

Osim toga, Europska komisija također je pomogla uspostaviti platformu za kulturne i kreativne sektore, Creatives Unite. Platforma nudi zajednički prostor za sve kulturne i kreativne sektore u Europi osim dijeljenja inicijativa i akcija kao odgovora na krizu.

Omogućuje pristup u jednom jedinom prostoru mnoštvu postojećih resursa i brojnim relevantnim mrežama i organizacijama. Također nudi odabrani prostor za zajedničko

stvaranje i učitavanje doprinosa za zajedničko pronalaženje rješenja.

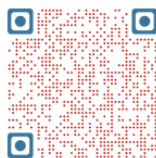
U rujnu 2020. Europska komisija pokrenula je novi kulturni projekt koji lanac kulturne industrije stavlja u središte značajnih ulaganja u poticanje uključivog i održivog modela gospodarskog razvoja: prijedlog za stvaranje novog europskog Bauhausa, prostora za zajedničko stvaranje u kojem arhitekti, umjetnici, studenti, inženjeri i dizajneri rade zajedno. Parlament je 2021. dovršio zakonodavni postupak za usvajanje nove uredbe o Kreativnoj Europi 2021.-2027., koja kulturu stavlja u središte kao vektor društvene kohezije za europski oporavak: oko 1 milijardu EUR, više nego u prošlosti za ukupno gotovo 2,5 milijardi eura. To je najveća mobilizacija resursa koju je Unija ikada odobrila za potporu kulturnom ekosustavu kao pomoć da postane otporniji i konkurentniji. Parlament je radio na osiguravanju da poduprte mjere budu ukorijenjene u tri međusektorska prioriteta, društvenu uključenost, smanjenje utjecaja na okoliš i ravnopravnost spolova.

U prvoj polovici 2021. Europski parlament odobrio je zakonodavni tekst kojim se uspostavlja novi program Obzor Europa. Novi program ima ukupni proračun od 95,5 milijardi eura i podupire istraživanje i inovacije u kreativnim i kulturnim industrijama.

Nakon početnog izbijanja COVID-19, neke države članice EU-a usvojile su i provele posebne mjere s ciljem financijske potpore onima koji rade u kulturnom i kreativnom sektoru.

1. Neke posebne mjere za mikro i mala poduzeća za ubrizgavanje financijske likvidnosti u poslovni sektor.
2. Ostale mjere za samozaposlene i korištenje sustava socijalne skrbi kako bi se osigurao određeni prihod.

Sljedeći odjeljak navodi neke primjere mjera koje su države članice poduzele u korist kulturnih i kreativnih sektora i pomogle umjetnicima ili umjetničkim produkcijskim tvrtkama kojima su otkazani projekti.



Financijske mjere

4.3 Mapiranje teritorija: sažetak izvještaja zemalja Konzorcija

S metodološkog gledišta, sažetak predstavlja istu strukturu za svaku zemlju. Podijeljen je u pet dijelova: utjecaj ograničenja Covid-19; financijski aspekti; društveni aspekti; rezultati lokalnih akcijskih grupa; zaključak. Ovdje je korisno podsjetiti čitatelje da su "lokalne akcijske grupe" zapravo sastanci za raspravu između umjetnika i dionika koji su organizirani u svakoj zemlji kako bi se identificirale neke glavne točke koje izražavaju njihova osobna i profesionalna razmatranja o situaciji KKS-u odnosu na razdoblje COVID-19. Svaka je zemlja morala uzeti u obzir specifična pitanja o kojima se dalje govori u sljedećim odjeljcima. Međutim, neki su nalazi zajednički svim zemljama: nejednak je pravni i socijalni položaj umjetnika među različitim zemljama EU; različite su mjere koje su poduzete u svakoj zemlji EU-a za gospodarsku potporu; od umjetnika se traži da nadgrade svoje digitalne vještine; također neka se umjetnička djela ne mogu digitalizirati; postoji potreba za poboljšanjem zakona o autorskim pravima u smislu velikog vala digitalizacije; potrebno je uključiti vrijeme probe i stvaranja kao radno vrijeme; stvaranje socijalno-sigurnosnih problema u prekograničnoj suradnji i radovima; postoji veliki val solidarnosti za opstanak umjetnika i njihovih djela.

RUMUNJSKA

Rumunjska je doživjela napredak kreativnog sektora nakon 2014., kada je nacionalna vlada počela ulagati u gospodarski potencijal umjetnosti. Nakon ove odluke uslijedio je memorandum iz 2017. s ciljem zaštite industrije stvaranjem neophodnog institucionalnog okvira. Neke od razvijenih mjera uključivale su fiskalne poticaje, zaštitu intelektualnog vlasništva, autorskih prava, podizanje svijesti na lokalnoj razini i provedbu europskih inicijativa. Međutim, unatoč brojnim zakonima kojima se pokušava regulirati kulturna industrija, ona je i dalje slabo razvijena u usporedbi s drugim sektorima. Pandemija Covid-19 samo je naglasila činjenicu da se kreativni sektor u Rumunjskoj smatra manje važnim.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Zbog Covid-19 javna i privatna poduzeća kulturne industrije pretrpjela su značajne financijske gubitke. Tijekom pandemije različiti su izvori izvijestili o značajnom smanjenju broja koncerata i predstava, kinoprodukcije i gledanosti, posjetitelja knjižnica i prosječnih posuđenih svezaka, posjeta muzejima i prirodnim znamenitostima. Jedini blagi porast zabilježen je za internetske publikacije.

Rumunjske kreativne industrije također uključuju mnoge nevladine organizacije koje rade na području kulturnog obrazovanja. Međutim, u 2021. godini od ukupno 5293 NGO-a, njih 1360 – više od četvrtine – bilo je neaktivno.

Pandemija je dokazala nesposobnost industrije da se prilagodi i odgovori na promjene u potražnji i ponudi kulturnih proizvoda. Financijska nestabilnost dovela je do bankrota malih i srednjih poduzeća i posljedične nezaposlenosti.

Financijski aspekt

Podrška industriji pružena je na lokalnoj i nacionalnoj razini. Vladine mjere uključivale su jamstvo za kredite i subvencionirane kamate na te kredite, odgodu plaćanja komunalnih usluga i najamnine za male i srednje poduzetnike tijekom izvanrednog stanja, osiguranje naknade u visini minimalne bruto plaće po gospodarstvu za ovlaštene osobe i samostalne poduzetnike u kulturnom i kreativnom sektoru.

Postupci vlade također su izazvali masovnu reakciju solidarnosti unutar industrije. U ožujku 2020., kada je Uprava Nacionalnog kulturnog fonda objavila poziv za drugu sesiju financiranja 2020., upravo za potporu kulturnim operaterima, neke od javnih kulturnih institucija (Nacionalni plesni centar, Nacionalni institut za baštinu, Kulturni centar Clujean, ASTRA Sibiu Nacionalni muzejski kompleks, kazalište Studio M) objavili su da neće sudjelovati u ovoj sjednici financiranja kako bi iskazali svoju solidarnost s nezavisnim kulturnim operaterima, čija su sredstva drastično smanjena.

Pandemija je nedvojbeno istaknula društvenu važnost umjetnosti i ranjivost umjetnika i kulturnih djelatnika. Nije ponuđena potpora s posebnim ciljem na skupine socijalne uključenosti; Financiranje i podrška vezana uz Covid-19 svedeni su na minimalnu razinu i nisu bili u potpunosti dostupni određenim kategorijama. Štoviše, uglavnom je distribuiran institucijama, a pojedini umjetnici morali su uložiti dodatne napore da dođu do njega, gubeći na putu motivaciju zbog birokracije i loše organizacije.

Lokalna akcijska skupina istaknula je nekoliko problema koje umjetnici i djelatnici u kulturnoj industriji smatraju posebno opterećujućim u okolnostima pandemije.

Nedostatak interakcije s javnošću i živom publikom najveća je prepreka distribuciji umjetnosti, a takvi uvjeti stvaraju nejednakost između različitih vrsta umjetnosti, primjerice glazbe i kiparstva. Sudionici su primijetili da je vlada ponudila određenu financijsku potporu, ali ona nije bila dovoljna i online prezentacija umjetničkih predmeta nije uspjela pokriti dodatnu prodaju. Akcijska grupa izrazila je želju za uspostavljanjem dijaloga između umjetnika i lokalnih donositelja odluka kako bi se raspravilo o potrebama i očekivanjima svake strane.

Da zaključimo, Covid-19 je bio i još uvijek jest pravi izazov za umjetnike i kulturni sektor u Rumunjskoj, budući da mu nacionalna vlada nije dala prioritet tijekom pandemije, shvaćajući status quo kao manje važan. Obje razine proizvodnje i potrošnje umjetnosti značajno su smanjene. Iako je dio financijske pomoći podijeljen, samo je djelomično podržan javni i privatni sektor industrije. Umjetnicima iz marginaliziranih skupina nije se posvećivala posebna pozornost. Kultura treba ojačati i povećati proračun u smislu financijske pomoći i državnih programa

GRČKA

Grčki kulturni sektor postigao je važne prekretnice u posljednjih 20 godina, kako na regionalnoj tako i na nacionalnoj razini, s novom infrastrukturom i kulturnim objektima, zakonodavnim mjerama i relevantnim smjernicama politike.

Proračun Ministarstva kulture povijesno predstavlja mali dio državnog proračuna. Neka javna ulaganja relevantna za umjetnost ili baštinu osiguravaju druga ministarstva (javna uprava, javni radovi, tisak i mediji).

Posljednjih se godina kultura sve više oslanja na financiranje iz Okvira za potporu zajednici EU-a, posjetitelja kulturnih atrakcija i prihoda od prodaje te, od 1990-ih, iz Fonda lutrije kojim upravlja Ministarstvo kulture. Država je i dalje glavni pokrovitelj kulture i umjetnosti, iako su u posljednjem desetljeću privatne zaklade dobile sve veću ulogu podupiranjem umjetničkog sudjelovanja, inkluzivnih programa ili sponzoriranja

velikih projekata.

Centralizacija je osebujna značajka grčkog kulturnog krajolika. Regija Atika, s Atenom kao središtem, proizvodi 75,5 posto bruto dodane vrijednosti grčke kulturne i kreativne industrije. Zapošljava 2,1% radnika u regiji i doprinosi 5% regionalnom BDP-u, dok se u drugim regijama Grčke zaposlenost pojavljuje u nižim brojevima. Stoga je proizvodnja kreativnih industrija neravnomjerno raspoređena između metropolitanskih središta i periferije.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Suočen s pandemijom Covida-19 kulturni sektor je zatvorio svoja vrata jer su ograničenja bila opća i uspostavljena tijekom kritičnog razdoblja pandemije. Ali Grčka se istaknula među ostalim europskim zemljama po tome što je naglo porasla razina digitalizacije dostupne umjetnosti. Inicijativu je preuzeo Muzej Akropole, a zatim i drugi nacionalni muzeji, što je imalo značajan pozitivan učinak na dostupnost umjetnosti i njezinu distribuciju tijekom pandemije.

Financijski aspekt

U Grčkoj je 2. travnja Ministarstvo kulture i sporta objavilo plan potpore od 15 milijuna eura za poticanje i jačanje otpornosti suvremene kulture, stvaratelja i stručnjaka. Od tog iznosa 5 milijuna eura stiglo je iz proračuna Ministarstva za 2020. godinu, dok je dodatnih 10 milijuna eura stiglo iz Ministarstva gospodarstva. Te mjere dolaze paralelno s horizontalnim mjerama koje najavljuje Vlada, a koje se u nekim slučajevima dotiču i kulturnog i kreativnog sektora. U svibnju 2021. Grčka je najavila Grčki nacionalni plan oporavka i otpornosti 2.0, koji je uključivao fokus na potporu kulturi, kreativnosti i umjetnosti u Grčkoj nakon pandemije virusa Covid kroz ambiciozna ulaganja i projekte. Naime, odobrena je investicija „ISTRAŽIVAJ – STVARAJ – INOVIRAJ“ koja obuhvaća oko 35 projektnih prijedloga koji su ocijenjeni vrlo visokom ocjenom u kriteriju „izvrsnosti“ u sektorima pametne specijalizacije (RIS3), ali nisu financirani zbog proračunskih ograničenja. Investicija će financirati odabrane prijedloge i nastojat će privući sufinanciranje iz privatnog sektora, jačajući vezu između istraživanja, inovacija i poduzetništva te povećavajući dodanu vrijednost nacionalnog gospodarstva gdje su turizam, kultura i kreativne industrije prihvatljivi sektori za financiranje, među ostalim.

Socijalni aspekt

Radi se na dobrim praksama i radnim inicijativama na lokalnoj i nacionalnoj razini koje podržavaju mlade umjetnike iz skupina socijalne uključenosti, iako ne dobivaju široku potporu vlade. Trenutna situacija u Grčkoj obilježena je prijelazom s prepoznavanja prepreka na uključivanje, uzimajući u obzir veliki broj migranata i izbjeglica, promicanje ravnopravnosti spolova i potrebe osoba s invaliditetom.

Kulturne organizacije igraju važnu ulogu u osiguravanju prostora i projekata za ograničavanje diskriminacije i predrasuda prema marginaliziranim skupinama podizanjem svijesti i izgradnjom inkluzivnih zajednica unutar zemlje. Umjetničko izražavanje također postaje terapijski proces za one koji se suočavaju s traumom egzila i potiče samopoštovanje, emocionalnu inteligenciju i blagostanje. Vođena lokalna akcijska skupina raspravljala je o situaciji umjetnika u usponu u Grčkoj s velikim naglaskom na osobe s invaliditetom i socijalno isključene osobe. Nekoliko je problema identificirano kao najključnije, poput različitog pravnog statusa umjetnika (što uključuje netipične ugovore o radu, oporezivanje i strukovne organizacije), neinkluzivnost umjetničkog obrazovanja (učenje i poučavanje), shvaćanje umjetnosti kao obrazovnog alata te nužnost suradnje umjetnika i umjetničkih organizacija, kako bi se lakše promovirala umjetnost, ideje i osnaživanje.

Zaključno, Grčka je primjer izvanredne digitalne transformacije u umjetnosti i kulturi, koju je pokrenula pandemija. Pomogla je u očuvanju umjetničkih djela i pružila priliku za kulturnu konzumaciju ljudima koji prije nisu imali pristup fizičkoj zabavi zbog smanjene pokretljivosti, zdravstvenog stanja ili financijskih ograničenja. Financijska

potpora koju je država osigurala bila je znatna, posebice u usporedbi s drugim državama članicama 2020. No, osim toga, pandemija ni na koji način nije utjecala na pitanje kulturne centralizacije u zemlji i postojeće isključenosti marginaliziranih skupina koji ne mogu lako ući u kulturni sektor kao umjetnici ili zaposlenici u industriji. Dakle, društveni aspekti umjetnosti i kulture ostali su nepromijenjeni.

ŠVEDSKA

Kulturne i kreativne industrije jedan su od najvažnijih gospodarskih sektora u Švedskoj i igraju važnu ulogu u promicanju inovativne i moderne slike države u inozemstvu. Od 2010. do 2019., švedski KKS je imao prilično utjecajan rast prometa u usporedbi s drugim industrijama; taj se rast enormno pomaknuo i pridonio 5,5 posto nacionalnog BDP-a.

Stockholm se smatra jednim od europskih središta inovacija. Zapravo, oko jedan od 20 zaposlenika u Stockholmu uključen je u kreativnu i kulturnu industriju (gotovo 64 000 ljudi) i dio su temeljne gradske ekonomije. Najvažniji podsektori kulturne industrije su glazba, gaming industrija, moda i arhitektura. Imaju značajan kreativni, inovativni i ekonomski utjecaj na godišnji promet švedske države.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Od 2019. godine, dolaskom Covida, švedska kulturna i kreativna industrija pretrpjela je veliki šok za svoje gospodarstvo. Promet im je pao za 17 posto, što odgovara 13 milijardi kruna. U siječnju 2021. brojke pokazuju da je broj nezaposlenih kulturnih djelatnika porastao s 9.600 u 2019. na 17.000 u 2020., što znači da se nezaposlenost kulturnih djelatnika gotovo udvostručila. Kao i u svim zemljama svijeta, najviše su pogođene kulturne industrije jer se većina njihovih aktivnosti odvijala uživo, u prisutnosti. Osim toga, budući da je većina tih radnika slobodnjaka, našli su se nezaštićeni zbog posljedica pandemije, ali i zbog nestabilnih ugovora o radu.

Financijski aspekt

Za sve opće gospodarske sektore i sektore zapošljavanja, švedska je vlada, poput drugih europskih država, poduzela niz korisnih financijskih mjera za ublažavanje učinaka pandemije. Konkretno, Švedsko vijeće za umjetnost podijelilo je ukupno 1.172.383.775 kruna za potporu kulturnim organizacijama i kulturnim djelatnicima.

Među njima, one koje možemo smatrati najrelevantnijima u smislu financijske pomoći industrijama općenito, ali koje su također bile usmjerene na kulturni sektor, bile su:

- Kratkoročna otpuštanja radi smanjenja troškova plaća. Ova je pomoć bila namijenjena pomoći pri kratkoročnim otpuštanjima, u ovom slučaju država je ponudila financijsku potporu tvrtkama, zaposlenici su uspjeli zadržati velik dio svoje plaće unatoč smanjenju radnog vremena.
- Podrška za najam. Ova je subvencija bila namijenjena potpori stanodavcima koji su smanjili najamninu za tvrtke u osjetljivim sektorima; stanodavci bi mogli podnijeti zahtjev za potporu kako bi nadoknadili dio smanjenja.
- Podrška za događaje. Financijska potpora tvrtkama, udrugama koje su htjele organizirati događanja u razdoblju lipanj-prosinac 2021., ali su ih morale otkazati ili odgoditi zbog covid-19.
- Povećana odgovornost države za troškove bolovanja. Ovom covid-19 mjerom želi se financijski olakšati poslodavcima i tvrtkama pokriće dijela troškova vezanih za naknade zbog bolovanja.
- Podrška za isključivanje. Vladinu potporu za zatvaranje moraju moći koristiti tvrtke koje su prisiljene zatvoriti svoje poslovanje zbog odluka o zatvaranju u okviru novog zakona o pandemiji. Potpora pokriva do 100 posto fiksnih troškova

poduzeća, uključujući troškove plaća.

- Odgoda plaćanja poreza. Tvrtke mogu ostvariti odgodu plaćanja doprinosa poslodavca, pretporeza na plaću i PDV-a.
- Smanjenje poreza za ulaganja u opremu. Vlada primjenjuje smanjenje poreza za kupnju opreme korisne za tvrtke kako ne bi blokirala investicije.
- Sniženi doprinosi za mlade. Smanjuje se broj doprinosa koje poslodavci moraju platiti za mlade zaposlenike u dobi od 19 do 23 godine, točnije smanjit će se s 31,42% na 19,73% između siječnja 2021. i ožujka 2023.

Socijalni aspekt

Nacionalni odbor za zdravstvo i socijalnu skrb prikazao je kako je pandemija utjecala na mogućnosti za osobe s invaliditetom i kako je nedostatak istih uzrokovao povećanje izolacije i mentalnih bolesti. Analiza dokazuje da je 2020. godine 80% općina i okruga u zemlji provelo promjene u ovoj oblasti te da je otprilike jedna trećina općina morala obustaviti potpore, što je nanijelo štetu velikom dijelu stanovništva. Opisana situacija naglašava krhkost ovog segmenta društva koji bez socijalne kohezije ili dosljedne podrške može imati dugoročne zdravstvene probleme. Važno je da oni čije je mentalno zdravlje narušeno kao posljedica pandemije dobiju odgovarajuću medicinsku i psihosocijalnu podršku.

Tijekom pandemije digitalizacija je bila od velike pomoći i suprotstavila se mnogim negativnim posljedicama Covida. Projekti kulturnih i obrazovnih organizacija bili su usmjereni na osobe iz marginaliziranih i/ili društveno izoliranih skupina. Nakon obuke o osnovnim digitalnim vještinama, sudionicima su ponuđene razne multimedijske aktivnosti koje su pomogle u borbi protiv izolacije i mentalnih bolesti, na primjer digitalna druženja uz kavu, grupna gimnastika, digitalni vodiči po muzejima u Stockholmu i drugi.

Lokalna akcijska grupa istaknula je goruće probleme nemogućnosti pristupa publici i nedostatka inspiracije, jer ne postoji mogućnost interakcije s drugim umjetnicima i publikom.

Umjetnička kreativnost ugrožena je čimbenicima povezanim sa stresom, izgaranjem, financijskom nesigurnošću i nedostatkom privatnosti.

Za kraj, Švedska je dokazala da je kultura jedan od prioritarnih sektora gospodarstva, prije i nakon pandemije. Covid-19 uzrokovao je naglo smanjenje prihoda i udvostručio razinu nezaposlenosti. Odgovor države bio je brz i opipljiv, a proveden je veliki broj konkretnih radnji kako bi se osigurao opstanak industrije i podržale institucije i pojedinci. Vlada je također pokrenula snažnu društvenu kampanju, uglavnom usmjerenu na prevenciju i liječenje dugoročnih zdravstvenih problema, poboljšanje mentalnog zdravlja i pružanje digitalnih vještina za marginalizirane skupine ljudi kako bi mogli stvarati i konzumirati kulturne proizvode.

ČEŠKA REPUBLIKA

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Kulturna industrija Češke Republike reagirala je na sličan način kao i globalne tendencije: kriza je razotkrila krhkost sektora i hitnu potrebu za njegovim daljnjim održivim razvojem. Jedna značajka koja se ističe u kulturnom krajoliku Češke Republike i relevantna je za ovaj plan oporavka koncentracija je kreativnih industrija u velikim gradovima s jasnom dominacijom Praga - glavni grad odgovoran je za do polovicu zaposlenosti u zemlji u kulturnoj industriji.

U Češkoj su kulturne i kreativne industrije dio Državne kulturne politike Češke Republike za razdoblje 2015.-2020., a razvoj Strategije potpore kulturnim i kreativnim industrijama zadatak je postavljen u novom konceptu potpore za umjetnost. Međutim,

2020. i 2021. suradnja tri subjekta – Ministarstva kulture, Ministarstva zdravstva i Ministarstva industrije i trgovine – rezultirala je povoljnim programom potpore sektoru. Tako su u 2021. godini pravo na novčanu potporu iz novog natječaja Covid Kultura ostvarili organizatori kulturnih događanja koji su zbog pandemije koronavirusa imali pad prihoda od najmanje 50 posto.

Financijski aspekt

Ministarstvo industrije i trgovine u suradnji s Ministarstvom kulture pokrenulo je poseban program dodjele bespovratnih sredstava pod nazivom COVID – Kultura (COVID – Kultura). U veljači 2021. objavljena su još dva poziva: Covid-Culture 3.1. i 3.2. Subvencija (paušalni iznos od 60 tisuća CZK). Covid-Culture 3.1. namijenjen je samozaposlenim osobama umjetničkih zanimanja u glazbi, kazalištu, plesu, likovnim umjetnostima i književnosti. Oni uključuju:

- izvođače i autore (npr. profesionalne izvođače i autore, glumce, glazbenike, plesače, pjevače, akrobate, programere, slikare, kipare, umjetničke kustose, umjetničke fotografe, pisce, autore autorskih knjiga – ilustratore, dramaturge);
- umjetničke i tehničke stručnjake (npr. dizajneri zvuka, dizajneri svjetla, umjetnički menadžeri) koji su sudjelovali u realizaciji produkcija uživo s umjetničkim značajkama ili su visoko specijalizirani za nastupe uživo ili vizualne umjetnosti.

Subvencija u Covid-kulturi 3.2. program je namijenjen fizičkim osobama – samozaposlenim poslovima izvođačke filmske ekipe, kreativnim filmskim poslovima i izvođačkim umjetnicima. Namijenjen je i poslovnim subjektima – kinooperatorima (plaćanje po sjedalu), povratu troškova i neplaćenih troškova (obveza) produkcijskih kuća za troškove i obveze izravno povezane s ograničenjem audiovizualne produkcije, distribucije i dostupnosti AVD-a u kina.

Paušalni iznos za samozaposlene iznosi 60 tisuća CZK, a poslovni subjekti će dobiti najviše 5 milijuna CZK. Što se tiče centralizirane kreativne industrije u Češkoj Republici, Prag je pripremio program dobrobiti za kulturu i lokalne turiste. Prag će podržati pogođenu kulturu i turizam s još 250 milijuna CZK. Namjensku potporu moći će ostvariti kazališta i druge kulturne ustanove. Organizacije koje plaćaju doprinose koje su pogođene padom prihoda od naknada također će dobiti pomoć. Prag će također uložiti 100 milijuna CZK u kampanju za privlačenje lokalnih turista i program pogodnosti uključujući popuste na ulaznice. O mjerama je već raspravljao gospodarski odbor s potrebnim predstavnicima različitih sektora i organizacija, a sada će ih odobriti općinsko vijeće.

Socijalni aspekt

U Češkoj je postojao niz inicijativa usmjerenih na izražavanje solidarnosti i opipljive podrške društveno marginaliziranim skupinama.

Za početak primjerimi lokalnih inicijativa koje su se pojavile mnogo prije pandemije, ali su pronašle način da se prilagode i preoblikuju svoju viziju 2020., natjecanje Miri Gil'i Music Song postoji od 2015. i pruža prostor za umjetničko izražavanje romske manjine. Riječ je o velikom događaju koji promiče romsku kulturu i učvršćuje umjetnost socijalno isključenih skupina u kulturni krajolik Češke Republike.

Druge inicijative koje je pokrenula romska zajednica uključivale su šivanje maski za lice s tradicionalnim romskim motivima, sudjelovanje u natjecanjima u pisanju i naknadno objavljivanje novih autora, natjecanja u javnom govorništvu koje organiziraju nevladine organizacije i poticanje upotrebe manjinskih jezika.

Kao način približavanja umjetnosti javnosti u uvjetima izolacije, postalo je široko popularno vježbati ili izvoditi plesne ili kazališne komade na javnim mjestima, poput parkova i gradskih područja. Omogućio je vanjskoj publici da iskusi zabavu uživo. Bilo je slučajeva održavanja dobrovoljnih koncerata u blizini staračkih domova ili bolnica, kako bi ljudi iz rizičnih skupina Covid-19 mogli sigurno uživati u umjetnosti s udaljenosti.

Država se dobro uključila u organiziranje kvalitetne administrativne podrške: prijave za financiranje i projekte, ispunjavanje obrazaca i odgovaranje na često postavljana pitanja o zapošljavanju u kulturnoj industriji sada se odgovaralo online i/ili telefonom. Takav pristup imao je velik uspjeh kod osoba smanjene pokretljivosti, slabovidnih ili stranih državljana, koji prije gotovo nisu mogli dobiti ovakve usluge.

Lokalne akcijske grupe (provedene u Pragu u jednom manjem gradu) izrazile su jednoznačnu zabrinutost zbog zatvaranja nekoliko umjetničkih zaklada i tijela te posljedičnog nedostatka podrške i osjećaja pripadnosti umjetničkoj zajednici. Postavljena su i druga pitanja, poput značajnih zdravstvenih problema uzrokovanih psihičkim naporom, stresom i nesigurnošću; nedostatak privatnosti i nemogućnost rada od kuće, gubitak koncentracije; rastuće cijene umjetničkih potrepština i najma radnih prostora. Sudionici su spomenuli da je potpora javnosti smanjena jer su ljudi počeli štedjeti i nisu imali priliku financijski podržati umjetnike. Primanje državnih potpora bilo je komplicirano za neke ljude koji nisu bili digitalno pismeni; zahtijevalo je i mnogo papirologije, pa su umjetnici kandidati usput izgubili motivaciju. Predložena rješenja i političke ideje uključivale su olakšavanje pristupa financijskoj pomoći vlade, bolju kvalifikaciju državnih službenika koji rade u području umjetnosti, stvaranje boljih mogućnosti umrežavanja na lokalnoj i europskoj razini, promicanje ulaganja u sektor i donacija pojedinačnim umjetnicima odnosno kolektivima.

Da zaključimo, pandemija je donijela značajne promjene u kulturnu industriju Češke. Nacionalna vlada reagirala je na više razina i pokušala na najbolji način podržati krhki sektor. Podrška je uključivala suradnju subjekata, kao što su tri ministarstva i

produktivan rad kulturnih nevladinih organizacija aktivnih u zemlji. Financijske potpore davane su u nekoliko krugova, ali ih je bilo teško dobiti zbog velike birokracije. Duboka razina centralizacije umjetnosti i kulture također je bila jasno vidljiva tijekom krize, pri čemu je Prag pokrenuo vlastitu inicijativu za privlačenje turista i oživljavanje umjetnosti. Što se tiče socijalnih aspekata, Češka nastavlja provoditi nove projekte ili prilagođavati postojeće kako bi podržala skupine socijalne uključenosti, uglavnom Rome. Digitalizacija kontakata s tijelima imenovanim od strane vlade omogućuje traženje podrške ili pomoći za osobe koje imaju zdravstvene probleme, smanjenu pokretljivost, slab vid ili oštećenje sluha ili nemaju visoku razinu digitalnih vještina.

ŠPANJOLSKA

Decentralizirana španjolska politika favorizirala je usvajanje različitih modela kulturnog upravljanja te potpore i promicanja umjetničkog stvaralaštva. Pristup kulturi i sudjelovanje u kulturnom životu među glavnim su ciljevima novije španjolske kulturne politike. U 2016. središnja država potrošila je približno 50% svojih sredstava za kulturu na sektor povijesne i umjetničke baštine. Raspodjela sredstava središnje države među različitim kulturnim sektorima ostala je više-manje nepromijenjena tijekom posljednjih pet godina.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Sektori kulture i dalje su bili opterećeni posljedicama krize iz 2008. i neriješenim endemskim nedostacima koji se odnose upravo na financiranje kulture u njezinom javnom i privatnom aspektu, te na rad i razvoj umjetnika i umjetnosti.

Španjolska je bila među europskim zemljama koje nisu uvele zatvaranje kulturnog sektora, osim tijekom potpunog razdoblja karantene: institucije i galerije ostale su otvorene sa smanjenim kapacitetom. Ovaj pristup je imao nekoliko važnih posljedica:

- Utjecaj na organizaciju: 5,0% drži zatvorena radna mjesta, bez ikakve aktivnosti licem u lice; 48,5% nastavlja djelomično raditi na daljinu, dok 51,5% radi bez gotovo ikakve promjene.
- Utjecaj na ponudu aktivnosti: 7,9% nije imalo aktivnosti; 57,1% samo se djelomično vratilo na uobičajenu aktivnost, a samo 31,6% se vratilo na normalnu količinu aktivnosti. 31,6% je naknadno održalo aktivnosti koje je odgodila pandemija. Po sektorima, utjecaj je ozbiljniji za privatni sektor, a posebno za neovisne stručnjake.
- Utjecaj na javnost: 6,7% nema publiku jer nema aktivnosti; 80,7% ima manju publiku zbog ograničenja kapaciteta za svoje aktivnosti, a samo 8,9% povratilo je svoju uobičajenu publiku. A 19,3% izjavljuje da njihove aktivnosti danas, u jednakosti uvjeta, imaju slabiji odjek u javnosti.

Financijski aspekt

Dana 18. travnja, ministri kulture i financija preuzeli su obvezu izrade prvog paketa hitnih mjera za potporu kulturnom sektoru.

Ovom objavom ministar kulture i sporta iskazao je volju za postizanjem Državnog pakta za kulturu. U prvim mjesecima pandemije Ministarstvo je istaknulo povećanje proračunskih sredstava u općim državnim proračunima za 2021. godinu (37 posto više). Godine 2020. izdane su dvije uredbe s izvanrednim radnjama za potporu kulturnom sektoru nakon krize COVID-19.

Još jedan cilj španjolske vlade je osigurati da mala i srednja poduzeća u kulturno-tehnološkom i sportskom sektoru, kao i pojedinačni stručnjaci, mogu imati koristi od jamstava koja je odobrila vlada.

Vijeće ministara dogovorilo je karakteristike prve objave odobrenog jamstvenog

programa za tvrtke i pojedince, u iznosu do 20.000 milijuna eura. Činjenica da će 50% sredstava biti dodijeljeno malim i srednjim poduzećima i stručnjacima posebno je relevantna za kulturni sektor, budući da samo 0,7% tvrtki koje posluju u tom sektoru ima više od 50 radnika. Kulturni sektor većinom se sastoji od individualnih stvaratelja i stručnjaka, mikro tvrtki i malih poduzeća. Na lokalnoj razini, regije su ponudile prvi paket mjera (Pla de Rescat kulturnog sektora) koji je sektoru donio više od 31 milijuna kako bi pridonijeli zatvaranju aktivnosti.

Socijalni aspekt

U Španjolskoj se socijalna zaštita umjetnika provodi prema takozvanom intermitentnom modelu. Ovaj se model temelji na koncepciji da je kulturni rad po prirodi isprekidan, odnosno po svojoj suštini stalno se izmjenjuju razdoblja zaposlenosti i razdoblja nezaposlenosti. Dakle, radno sposobni mogu pristupiti ovom režimu sve dok su u određenom razdoblju angažirani na određeni broj sati.

U području socijalnog uključivanja, Nacionalni institut za izvedbene umjetnosti i glazbu (INAEM), kao tijelo zaduženo za neposredno upravljanje kazalištima, gledalištima i glazbenim i plesnim kućama, ima odgovornost za razvoj politika socijalnog uključivanja u cijeloj državi i zalaže se za uključivanje u područje izvedbenih umjetnosti i glazbe. INAEM svake godine organizira dvodnevnu konferenciju na temu umjetnosti i socijalne uključenosti. Godine 2020. održana je XII. Konferencija o socijalnoj uključenosti i obrazovanju u izvedbenim umjetnostima pod sloganom "La fuerza de las alianzas" (Snaga saveza), s fokusom na budućnost inkluzivne izvedbene i glazbene umjetnosti utemeljene na zajednici.

Na lokalnoj razini, Barcelona je dobar primjer učinkovitog upravljanja krizama i reaktivnog pristupa u kulturnoj industriji. U studenom 2020. odobren je Građanski sporazum za uključivu Barcelonu, plan čiji je cilj reprogramiranje Strategije uključivanja i Akcijskog plana Građanskog sporazuma 2020.-2022. Njegov je cilj stvoriti pravce djelovanja za rješavanje društvenih nejednakosti u Barceloni, koje su posljednjih mjeseci pogoršane kao rezultat situacije izazvane Covid-19. Osim toga, Akcijski plan Građanskog sporazuma (PAAC) 2020.-2022., koji je dio iste Strategije, sastoji se od 4 glavna cilja, od kojih se razvija 15 pokretačkih projekata i 52 konkretne akcije kako bi se postigli ciljevi.

Radne linije plana su:

Linija 1: Smanjiti nejednakost u raspodjeli dohotka i zajamčiti socijalna prava, posebice pristup stanovanju, kvalitetnom zapošljavanju i osnovnim potrebama.

Linija 2: Povećati obrazovnu pravednost i osposobljavanje i kulturne mogućnosti tijekom cijelog života.

Linija 3: Ojačati i artikulirati usluge i mreže podrške u odnosima i zajednici koje olakšavaju osobno i kolektivno osnaživanje.

Linija 4: Ukloniti stigmatizaciju i društvenu segregaciju.

Linija 5: Smanjiti teritorijalne društvene nejednakosti.

Tijekom dviju lokalnih akcijskih grupa sudionici su došli do zaključka da, nakon Covid-19, raste interes za unaprjeđenjem socijalnih politika blizine i uključenosti, posebice na lokalnoj razini. Pandemija je svakako ubrzala uključivanje i razvoj umjetnika u društvu. Mnoga financijska sredstva usmjerena su u proizvodnju umjetničkih djela i umjetničkih projekata s društvenim utjecajem.

Stoga je važno omogućiti umjetnicima obrazovanje kako bi mogli proširiti svoju mrežu i dobiti sredstva za razvoj svojih istraživanja i umjetničkih djela. Učenje o digitalnim alatima i njihovo korištenje može pomoći društveno isključenim skupinama da budu više cijenjene i uključene u društvo. Nedostatak digitalnih vještina može se prevladati uz vodstvo starijih umjetnika koji mogu djelovati kao posrednici i edukatori.

Ukratko, Španjolska se tijekom pandemije držala svog decentraliziranog pristupa kulturi koji je ostao nepromijenjen zadnjih nekoliko godina, čime je racionalna i dobro

prilagođena redistribucija financijskih sredstava ostala na istoj razini. Regije su također razvile i provele druge mjere, poput Akcijskog plana koji je izradila općina Barcelona, a koji se bavi osnaživanjem i potporom društveno isključenim umjetnicima. U cijeloj Španjolskoj kulturne institucije nisu se potpuno zatvorile i radile su smanjenim kapacitetom, što je pomoglo održavanju veze s javnošću i sprječavanju nagle nezaposlenosti.

ITALIJA

Talijanski kulturni sektor pokazao se vrlo otpornim u kriznim vremenima.

Faza ponovnog pokretanja započela je fokusiranjem na hibridni format između stvarnog i virtualnog svijeta, dopuštajući javnosti interakciju unutar različitih platformi, društvenih kanala i zajednica. U 2022., još uvijek kritičnom periodu pandemije, umjetnost i kultura i dalje zauzimaju važno mjesto u talijanskom gospodarskom i društvenom oporavku. Prema statistikama, u posljednjem su desetljeću umjetnost i kultura generirale velike inovacije i stvorile konkurentnost nacionalnog gospodarstva, pridonoseći stvaranju novih radnih mjesta i bogatstva. Međutim, sektor nije bio izuzet od gospodarskih posljedica zdravstvene krize jer je on zapravo najviše stradao zbog pandemije.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Talijanski sustav kulturne i kreativne produkcije (CCPS) pogođen je smanjenjem proizvedenog bogatstva od 8,1% u usporedbi s nacionalnim prosjekom od 7,2%. Najpogođeniji sektor bio je sektor kulturne baštine, sa smanjenjem od 19% u odnosu na proizvedeno bogatstvo i od 11,2% u pogledu radnih mjesta. Slučaj videoigara i softvera drugačiji je i jedinstven jer je generirao 4,2% bogatstva, također zahvaljujući poticaju prema digitalnoj i kućnoj zabavi tijekom karantene.

Među pozitivnim učincima pandemije unutar različitih područja CCPS-a moguće je uočiti povećanu osjetljivost na dinamiku uključivanja vezanu uz spol i ranjive skupine – različite seksualne orijentacije te etničke i vjerske manjine.

Štoviše, čini se da je pandemija dala novu energiju za razvoj lokalnih/nacionalnih proizvodnih i distributivnih modela u kulturnoj industriji. Covid-19 je zahtijevao nove oblike hibridizacije između žanrova i sektora (npr. proširenje igara na glazbeni i sportski sektor; spajanje zabavnih i edukativnih sadržaja), što je uspješno isprobano. Općenito, Italija je nastojala povezati zdravlje i dobrobit s kulturom - kulturni sadržaji bili su od velike pomoći u prevladavanju traume i izgradnji otpornosti.

Financijski aspekt

Unatoč financijskim reperkusijama koje su započele 2020., kulturni i kreativni lanac potvrđen je kao središnji unutar nacionalnih produkcijskih djelatnosti zbog 84,6 milijardi proizvedene dodane vrijednosti i oko 1,5 milijuna zaposlenih – te brojke odgovaraju 5,7% odnosno 5,9% ukupni iznos talijanskog gospodarstva.

Talijanski parlament je 2021. dovršio zakonodavni proces za usvajanje nove uredbe Kreativne Europe 2021.-2027. Odobrenje omogućuje ambiciozan program koji je osmišljen kao odgovor na digitalnu revoluciju, uzimajući u obzir njezine društvene aspekte. Ojačani proračun od gotovo 2,5 milijarde EUR najveća je mobilizacija resursa koju je Europska unija ikada odobrila kako bi podržala kulturni ekosustav i pomogla mu da postane otporniji i konkurentniji, kako bi se osiguralo da su akcije ukorenjene u tri međusektorska prioriteta: društveni uključenost, smanjenje utjecaja na okoliš i ravnopravnost spolova.

Italija je 17. ožujka usvojila hitni zakon pod nazivom "Cura Italia". Unutar ovog programa pomoći 3 milijarde eura namijenjeno je potpori i zaštiti razdoblja neaktivnosti profesionalaca, slobodnih profesija i samozaposlenih. Kao dio mjera unutar hitnog paketa, sljedeće se izravno odnosi na umjetnike:

- ♦ Proširenje naknade za vrijeme nezaposlenosti kulturnim djelatnicima i neprofitnim organizacijama (članak 22.);
- ♦ Naknada od 600 EUR (za mjesec ožujak) za slobodnjake u sektoru izvedbenih umjetnosti za najviše 48,6 milijuna EUR u 2020. (prema određenim uvjetima utvrđenim u članku 38.);
- ♦ Obustava isplata socijalnog osiguranja, socijalnih doprinosa i drugih davanja i poreza (uključujući PDV) za muzeje, kazališta, koncertne prostore i druge kulturne organizacije (čl. 61. i čl. 62.);
- ♦ Vaučeri za nadoknadu već prodanih ulaznica (npr. kino, muzeji, kazališta) koji vrijede 1 godinu (članak 88.);
- ♦ Uspostava dvaju fondova za potporu sektoru audiovizualnih, kinematografskih i izvedbenih umjetnosti s ukupnim proračunom od 130 milijuna EUR u 2020. (80 milijuna EUR na tekućem računu i 50 milijuna EUR na kapitalnom računu kako je detaljno navedeno u članku 89.).

Socijalni aspekt

U svibnju 2021. talijansko Vijeće ministara odobrilo je paket značajnih mjera kako bi se osigurala odgovarajuća skrb za dobrobit i socijalnu sigurnost za djelatnike u industriji zabave u okviru uredbe „SOSTEGNI BIS“. Obuhvaća najvažnije aspekte socijalne zaštite umjetnika:

- ♦ Nova skrb za djelatnike u industriji zabave - sustav koji ima za cilj osigurati zaštitu koja već postoji za druge vrste stručnjaka, kako bi se osigurali bolji uvjeti socijalne jednakosti i dostojanstva, kako bi se potaknuo razvoj punog priznavanja rada u sektoru i utjecalo na pojavu rada na crno.

- ♦ Prilagodba i proširenje zaštite i podrške roditeljstvu;
- ♦ Usklađivanje i produženje naknade za bolovanje
- ♦ Povećanje dnevnice za socijalnu skrb koja sa sadašnjih 67,14 eura ide na 100 eura.
- ♦ Osiguranje od nezgoda na radu i profesionalnih bolesti
- ♦ Unapređenje sustava mirovinskih doprinosa.

Lokalne akcijske grupe bavile su se unapređenjem vještina koje proizlaze iz geokulturne pozadine (prvenstveno jezične i kulturne). Na primjer, sudionici su raspravljali o izvedivosti projekta muzejske medijacije namijenjenog izbjeglicama i tražiteljima azila. Ponuda prilike za posao u kulturnom mjestu imala je dvostruku prednost širenja horizontata posjetitelja/publike (zahvaljujući jezičnom podudaranju sa zajednicama stranog podrijetla koje žive u tom području) i pokretanja odnosa radi jačanja osjećaja zajednice i društvene kohezije.

Kako bi se potaknuo protagonizam umjetnika kroz proces izgradnje kapaciteta usmjeren na pružanje praktičnih alata, sudionici su se složili da je potrebno izbjegavati govoriti isključivo o ranjivosti i rasizmu, već djelovati na uklanjanju strukturalne diskriminacije. Umjesto izvedbe koja se bavi ovim problemima, bolje je primijeniti prakse prekidanja i uključiti nove glasove da budu dio procesa.

Nakon ove analize, vidljivo je da i u Italiji kulturni sektor ima veliki utjecaj na gospodarstvo zemlje i da je u stanju generirati inovacije i stvoriti nova radna mjesta. Iz tog je razloga vlada donijela korisne zakone i pomagala kako bi pokušala zaštititi ovaj sektor tijekom pandemije. U tom je razdoblju naglašena iznimna važnost kulture u povezivanju s drugim sektorima poput zdravstvenog sustava te koliko su kulturni sadržaji važni za prevladavanje traume.

HRVATSKA

Kada je riječ o analizi razvoja kulturnog sektora u Hrvatskoj, postoji znatna oskudica podataka. Prvo i najveće istraživanje provedeno 2015. (Bakarić i sur.) dokazalo je kako se ekonomski prihodi od umjetničke industrije uglavnom ostvaruju kroz (ne)formalne aktivnosti umjetnika i kulturnih djelatnika. Nedostatak zakonske regulative kreativnih područja na nacionalnoj razini ogleda se najvećim dijelom u nepostojanju krovnog tijela koje bi sustavno pratilo i nadziralo ključne pokazatelje industrije. Nedostatak institucionalizacije kreativne industrije doveo je do poteškoća u izradi analiza, dugoročnih i kratkoročnih strategija i planova za rast i napredak industrije, što je postalo ključni čimbenik postpandemijskog oporavka kulture.

Utjecaj Covid-19 ograničenja

Kulturni sektor u Republici Hrvatskoj u 2020. pogodile su dvije nepredviđene katastrofe – jedna vezana uz globalnu pandemiju bolesti COVID-19, a druga uz niz potresa. Potvrdili su krhkost kulturnog sektora i njegovu osjetljivost na vanjske nepredvidive utjecaje.

U istraživanju koje je Zaklada Kultura nova provela tijekom 2021. godine u Hrvatskoj ispitanici su procijenili da je kriza izazvana pandemijom COVID-19 izravno utjecala na određene aspekte njihovog rada, kao što su:

- ♦ provedba kulturnih i umjetničkih aktivnosti (83,2%)
- ♦ putovanja i programa mobilnosti (78.1%);
- ♦ organizacija dnevnog rada (73.4%);
- ♦ suradnja i umrežavanje (64.5%);
- ♦ zapošljavanje (29.3%);
- ♦ prihodi iz EU fondova i programa (39%).

Prema rezultatima istraživanja, ukupan broj provedenih aktivnosti u 2019. godini iznosio je 80.640; Ukupan broj provedenih aktivnosti bio je 55% manji u 2020. godini zbog epidemioloških mjera. Iako je Hrvatska bila jedna od rijetkih zemalja u EU koja nije potpuno zatvorila kulturne prostore; doneseno je nekoliko vladinih odluka kojima se knjižnice, muzeji, galerije, antikvarijati i knjižare izuzimaju od ograničenja i dozvoljavaju probe umjetnika i kulturnih djelatnika u manjim grupama. Ubrzo su osmišljene i druge različite mjere pomoći kulturnom sektoru, kako unutar Ministarstva kulture i medija RH tako i horizontalno, koje su se provodile u nekoliko faza, olakšavajući tako rad kulturnog sektora u nepredvidivim i promjenjivim okolnostima. No, izostao je angažman na lokalnim i regionalnim razinama gdje kulturne uprave u većini slučajeva nisu nudile adekvatna rješenja ili pomoć kulturnim akterima, pa su konkretne mjere pomoći kulturnom sektoru u kriznim situacijama uglavnom bile iznimka, što je dodatno utjecalo na kriza.

Dostupnost kulturnih i umjetničkih sadržaja različitim publikama, kao i angažman s publikom bili su najveći izazovi za sve aktere u kulturnom sektoru zbog zabrane javnog okupljanja, mjera fizičkog distanciranja i drugih epidemioloških mjera. Prosječan broj publike po ispitaniku u 2019. bio je 19.299, dok je u 2020. bio 7.127. Ukupno je 70,1% ispitanika imalo manje posjetitelja u 2020. nego 2019., 23,2% nije zabilježilo promjene u broju publike, dok je samo 6,7% ispitanika imalo više publike nego 2019. Posljednji su uglavnom oni koji imaju razvijenu internetsku prisutnost i razne oblike digitalnog sadržaja i njegovu distribuciju prije pandemije. Njihova prilagodba promijenjenim okolnostima bila je prilično laka i pravovremena.

Financijski aspekt

Podsektori kulture u Hrvatskoj dijelom se oslanjaju na javno financiranje u okviru kulturne politike, a dijelom potpadaju pod politiku poticanja malog i srednjeg poduzetništva. Promjene u dostupnosti izvora financiranja unutar kulturne politike imale su ozbiljne posljedice na kulturno područje. Posebno je izražena izloženost umjetnosti promjenama u javnom financiranju. Recesijske epizode i pad javnih prihoda doveli su do postupnog pada ukupne javne potrošnje za kulturu, a KKS su izravno pogođeni – kako smanjenjem dostupnosti javnih sredstava, tako i smanjenjem potražnje za uslugama i proizvodima u zemlji. Privatni dio kulturno kreativnih sektora u Hrvatskoj izrazito je fragmentiran – sastoji se od mnogo manjih pravnih i fizičkih osoba.

Kriza izazvana pandemijom imala je različit utjecaj na različite segmente sektora. Najveći utjecaj na tržišne prihode imao je javni sektor (56,2%) te međunarodni projekti i suradnje (46,7%). Civilni sektor je iskazao najveći utjecaj na prihode iz javnih proračuna (44,8%), donacije i sponzorstva (54,4%) te međunarodne projekte i suradnju (64,2%).

U usporedbi s ostalim akterima, ispitanici iz privatnog sektora značajnije su osjetile utjecaj krize na tržišne prihode (72%), upravljanje prostorom i materijalno održavanje (46,9%) te zapošljavanje (41,3%). Fizičke osobe i samostalni umjetnici procjenjuju da je kriza više utjecala na provedbu međunarodnih projekata i suradnju (65,7%), tržišne prihode (60,5%) i zapošljavanje (37,2%), dok je 25% ispitanika zatvorilo svoje

prostore do devet tjedana.

Osim Zaklade Kultura Nova i Ministarstva kulture i medija, svi ostali pružatelji smanjili su svoje proračune za najmanje 15%, što je uzrokovalo značajne poteškoće u financijskoj potpori industrije. Do sada su se eventualni zastoji pokrivali preko privatnih sponzora i pokrovitelja, no zbog teške ekonomske situacije u privatnom sektoru veći dio suradnje na ovom polju je otkazan. Stoga su zaposlenici bili prisiljeni ići na minimalnu plaću kako bi koliko-toliko ublažili financijsku situaciju izazvanu pandemijom.

Kada su u pitanju financijska primanja osoba koje rade u KKS-u, podaci pokazuju da je najveći broj otkazanih ugovora s vanjskim suradnicima, bilo zbog otkazanih aktivnosti u 2020. godini ili odgođenih aktivnosti za 2021. godinu. Kao značajna razlika, puno radno vrijeme otkazani su ugovori o radu na puno nižim razinama. Nesrazmjer između broja otkazanih ugovora o radu i ugovora o vanjskoj suradnji jasno pokazuje koji su oblici kulturnog ugovornog rada izravno ugroženi tijekom krize, odnosno koliko sustav ne pokriva sve oblike kulturnog rada s jednakim pravima i sigurnošću.

Nacionalna vlada nastojala je osigurati znatnu financijsku potporu samostalnim umjetnicima, pa je osiguran poseban fond jednokratne pomoći za samostalne profesionalce koji nemaju reguliran status. Tijekom 2020. otvoreni su novi pozivi: 'Umjetnost i kultura online' (ukupni iznos 35 milijuna kuna), 'Poticanje poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama za 2020.' (8 milijuna kuna), 'Potpora dijelu troškova izvedbe u području kazališne, plesne i glazbene (klasične i jazz glazbe) djelatnosti' (882.925 kn), 'Program digitalne prilagodbe i stvaranja novih kulturno-obrazovnih sadržaja' (8.189.193 kn), a u suradnji s Hrvatskom glazbenom unijom, objavljen je poziv za koncertne programe u sklopu projekta 'Jer svirati se mora' (5.226.000 kn). Osigurana su i dodatna sredstva za sufinanciranje filmova, a ronilački centri oslobođeni su plaćanja godišnje naknade za podvodna kulturna dobra.

Socijalni aspekt

Nemogućnost putovanja posebno je pogodila cijeli kulturni sektor. Međunarodna događanja otkazana su ili odgođena za 2021. pa čak i 2022. godinu, a zbog zabrane javnih okupljanja izgubljene su mnoge prilike za umrežavanje unutar kulturne scene, ali i prilike za nove suradnje. Zbog ograničene međunarodne mobilnosti, glumci su često bili prisiljeni mijenjati svoje programe.

Tijekom lokalnih akcijskih grupa raspravljalo se o nekoliko projekata koji su se pojavili tijekom pandemije i koji su bili usmjereni na skupine socijalne uključenosti, poput umjetničkog obrazovanja za romsku djecu i umjetničkih aktivnosti za gluhe i slabovidne osobe. Problem traženja azila i migracija često se postavlja u suvremenoj hrvatskoj umjetnosti, u koju su uključeni umjetnici sličnog miljea.

Da zaključimo, postpandemijski oporavak kulturne industrije u Hrvatskoj izazovan je izostanak regulacije umjetnosti na državnoj razini – tendencija koja je postojala i prije Covid-19. Defragmentacija i nedostatak podataka ne dopuštaju stvaranje jedinstvene strategije. Tijekom same pandemije Hrvatska je dopustila da kulturni prostori ostanu otvoreni pod određenim uvjetima, no ipak su se broj događanja, prihodi i javni angažman smanjili za više od polovice. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske bilo je najvažniji izvor potpore kulturnom sektoru, posebice financijske pomoći samostalnim umjetnicima.

Mentalno zdravlje umjetnika je zbog proživljenog stresa i neizvjesnosti narušeno i ovom se temom tek treba baviti.

UMJETNOST I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

05

5.1 Što podrazumijevamo pod umjetnošću?

5.2 Koja uloga se pripisuje umjetnosti i socijalnom uključenju u kontekstu ovog istraživanja?

5.1 Što podrazumijevamo pod umjetnošću?

Davanje apsolutne definicije umjetnosti nadilazi ciljeve i mogućnosti ovog priručnika. Uostalom, svijet umjetnosti uvelike se promijenio kroz stoljeća i jasne granice više se ne mogu pratiti. Ista poteškoća odnosi se i na definiranje figure umjetnika: u nekim slučajevima fokus je stavljen na originalnost i samog umjetnika, u drugima je umjetnik manje vezan za djelo kao osobni znak, već više usmjeren prema projektu ili cilju (društveno ili kolektivno).⁶ O pitanju umjetnosti može se reći da je umjetnost također vizualizirana misao koja nas poziva da mislimo i djelujemo drugačije.⁷

Stoga ovaj rad nema namjeru dati sveobuhvatnu definiciju ili klasifikaciju umjetničkog područja. Međutim, pokušava ocrtati neke karakteristične aspekte koji su korisni za razumijevanje vrijednosti i značenja umjetničke prakse.

Identificirana su tri temeljna svojstva umjetnosti: kapacitet katalizatora, sposobnost odnosa i sposobnost predviđanja i vizije.

1. Umjetnost djeluje kao katalizator jer potiče kreativnost te estetsku i emocionalnu dimenziju. Djeluje na pojedinca ili grupu, aktivira procese transformacije, poboljšava mehanizme stvaranja vrijednosti i potiče inovacije.⁸
2. Relacijska sposobnost umjetnosti još je jedna ključna tema: ljudi mogu steći drugačiju percepciju prostora, koji postaje mjesto za usporedbu, kritiku i dijeljenje rada i osobnih iskustava.⁹ Umjetnost postaje novi izvor identifikacije i dijaloga koji poboljšava unutarne odnose, prevladavanje relacijskih granica između ljudi koji pokrivaju različite uloge i položaje i povećanje povezanosti među njima, što može dovesti do veće suradnje.¹⁰ Umjetničke prakse koje se koriste u tu svrhu mogu biti različite, od forum kazališta, preko kolektivnog slikarstva, do kolektivnih glazbenih improvizacija.
3. Sposobnost predviđanja i vizije znači da umjetnici vide dalje od drugih, predviđajući promjene koje donose tehnološki napredak i posljedičnu promjenu u načinu življenja. Umjetnost ima sposobnost potaknuti ljude da "vide više i vide drugačije".

5.2 Koja uloga se pripisuje umjetnosti i socijalnom uključenju u kontekstu ovog istraživanja?

*"Unija se temelji na vrijednostima poštivanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina. Te su vrijednosti zajedničke državama članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca."*¹¹

Te vrijednosti treba snažno promicati kao zajednički temelj za sve ljude u EU-u, bez obzira na veliku raznolikost njihovih socio-kulturnih skupina s različitim uvjerenjima i svjetonazorima, običajima i sustavima vrijednosti. Nadahnut tim vrijednostima, projekt PALkonnnect ispitao je pristupe i prakse orijentirane na korištenje umjetnosti za poticanje inkluzivnosti i rješavanje isključivih stavova. U tom je kontekstu estetska vrijednost umjetnosti sekundarna: glavni je fokus na njezinim izražajnim i odnosnim

⁶ (Vettese, 2012)

⁷ Nigel Warburton's essay (2003)

⁸ (Adler, 2006, 2010; Schiuma, 2011, 2018; Darsø, 2004, 2016)

⁹ (Carè et al., 2018)

¹⁰ (Antal & Strauß, 2016)

¹¹ Article 2 of Treaty on European Union ('TEU'), OJ 2016/C 202/01.

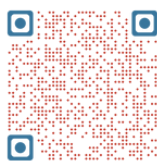
komponentama i cilju generiranja društvenih inovacija.

Ovdje je također važno razjasniti usvojenu terminologiju, posebice definiciju socijalne uključenosti. Izvješće Europskog socijalnog fonda (ESF)¹² glasi: „Socijalna uključenost je proces koji osigurava da oni koji su izloženi riziku od siromaštva i socijalne isključenosti dobiju prilike i resurse potrebne za puno sudjelovanje u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu i uživanje u životnom standardu i blagostanju koji se smatra normalnim u društvu u kojem žive. Osigurava im veće sudjelovanje u donošenju odluka koje utječu na njihove živote i pristup njihovim temeljnim pravima”.

Stoga je socijalna uključenost dinamičan proces koji uključuje interakciju između dviju glavnih dimenzija života: međuljudskih odnosa i sudjelovanja u zajednici (škola, kulturna dostupnost, sport, posao, stanovanje itd.). Umjetnost i njezini jezici mogli bi se predložiti kao moćni posrednici u oba područja. Oni bi mogli obavljati važnu društvenu funkciju, u korist cjelovitog razvoja osobe (bez obzira na različitost pojedinaca koja proizlazi iz stanja invaliditeta i/ili psihofizičke, socioekonomske i kulturne nepovoljnosti) i cjelokupnog razvoja društva.

Socijalna uključenost temeljni je cilj onih koji su uključeni u proces obrazovanja i osposobljavanja ranjivih skupina. Izazov za stručnjake PALkonnnecta te društvene i kulturne djelatnike koji pridonose projektu bio je pronaći zajedničko razumijevanje pojma, zatim prilagoditi sadržaje i strategije za obuku odraslih i umjetnika u nastajanju, uzimajući u obzir širok i raznolik raspon mogućih modela socijalne isključenosti (na temelju fizičkog, intelektualnog, društvenog, ekonomskog, itd.). Predstavlja priliku za unaprjeđenje partnerstva i “umreženog načina razmišljanja” te priliku za upoznavanje i socijalizaciju informacija i praksi s ciljem jačanja procesa učenja i pružanja vještina.

Na europskoj razini, mnoge prakse i projekti razvijeni na formalne i neformalne načine prikupljeni su kroz istraživanje koje je proveo Konzorcij. Mogu se konzultirati i širiti, također kako bi se mogli ponoviti u drugim sličnim kontekstima.



Najbolje prakse

¹² https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/sf_social_inclusion_en.pdf

KURIKUL OBUKE ZA OSNAŽIVANJE UMJETNIKA NA POČETKU KARIJERE

06

6.1 Potreba za obučavanjem umjetnika i kreativaca

6.2 Metodologija treninga kulturnih djelatnika

6.2.1 Razvijanje interkulturalnih kompetencija

6.2.2 Kako postaviti nastavni plan i program obuke

6.3 Metodologija PALkonnnect kurikula
obuke

ANNEX 1: Primjer modula (lekcija i
aktivnosti)

ANNEX 2: PALkonnnect kurikulum obuke (plan
modula)

6.1 Potreba za podučavanjem umjetnika i kreativaca

Umjetnici imaju jedinstvene vještine i sposobnosti te mogu potaknuti druge da promijene percepcije, otkriju nova značenja, uključe ljude, iznesu proturječja, potaknu sukobe i inspiriraju nove ideje.

S obzirom da su umjetnici nositelji vještina i praksi korisnih za sve, prirodno se nameće još jedno pitanje: jesu li toga svjesni?

Iako se umjetnička praksa širi u različitim kontekstima i raste interes za međusektorske odnose, primjetan je opći jaz u znanju. Mnogi umjetnici često nisu svjesni svog potencijala, posebno u pogledu mogućnosti nastavka profesionalne karijere i prijenosa svojih umjetničkih vještina i kompetencija u različitim profesionalnim kontekstima.

Stoga postoji potreba za stvaranjem tečajeva koji umjetnicima omogućuju povećanje profesionalne samosvijesti i komunikaciju sa svijetom kreativnih industrija i svijetom rada općenito. Temeljnu ulogu imaju "posrednička tijela" (organizacije, udruge, konzultanti), koja olakšavaju vezu između dva svijeta i podupiru međusobni razvoj, usmjeravajući i organizaciju i umjetnika prema plodnoj suradnji za sve zainteresirane strane.¹³

Da bi shvatili svoj potencijal, umjetnici najprije trebaju shvatiti svoju vrijednost, vještine i sposobnosti, a zatim bi im proces obuke mogao pomoći da postignu profesionalna postignuća i izgrade vještine i sposobnosti (npr. upravljanje projektima, evaluacija procesa itd.). Isto tako, potrebno je razmotriti vještine koje bi umjetnici mogli steći neformalnim učenjem, poput suradničkih i društvenih vještina, poput javnog nastupa, slušanja drugih itd.). Umjetnici koji žele postati profesionalci koriste niz umjetničkih jezika i imaju različite razine iskustva. Stoga je važno identificirati moguće zajedničke slabosti i nedostatke u njihovim profesionalnim vještinama i kompetencijama, a ne fokusirati se na postojeće i različite umjetničke „identitete“. Potencijalni programi obuke koji promiču razvoj drugih funkcionalnih vještina mogu uključivati:¹⁴

- kontekstualne vještine za razumijevanje potreba poduzeća i organizacija;
- socijalne vještine za upravljanje procesom suradnje i odnosa;
- pedagoške vještine za postavljanje metoda i pristupa;
- istraživačke vještine pronalaženja pravih informacija i kritičkog sagledavanja materijala;
- vještine upravljanja projektima za upravljanje svim aktivnostima od početka do kraja;
- marketinške vještine kako bi se istaknule i natjerale organizacije i tvrtke da shvate vrijednost umjetničkog rada.

¹³ Berthoin Antal, Ariane (2012). Artistic intervention residencies and their intermediaries: A comparative analysis. *Organizational Aesthetics*, 1(1), 44–67

¹⁴ Heinsius, Joost & Lehtikoinen, Kai (2013) . Training Artists for Innovation: Competencies for New Contexts

6.2 Metodologija treninga kulturnih djelatnika

6.2.1 Razvijanje interkulturalnih kompetencija

Umjetnost je pod utjecajem ekonomskih, globalnih, političkih i sociokulturnih promjena i podržava bolje razumijevanje svijeta, stoga se interkulturalne kompetencije moraju smatrati ključnima za umjetnike kako bi ispunili svoju društvenu ulogu. Danas su međukulturalno razumijevanje i međukulturalna kompetencija važniji nego ikad u rješavanju temeljnih uzroka problema s kojima se naša društva suočavaju u smislu kulturnih i društveno-kulturnih nesporazuma, uključujući sve veće oblike diskriminacije i mržnje prema manjinskim skupinama.

Vijeće Europe definira interkulturalne kompetencije kao "sposobnost mobiliziranja i primjene relevantnih psiholoških resursa kako bi se pružio adekvatan i učinkovit odgovor na zahtjeve, izazove i prilike koje predstavljaju interkulturalne situacije".¹⁵ Budući da umjetnost pruža autentične kulturne glasove i može predstavljati složenost koja nas okružuje, ona ima potencijal potaknuti veću društvenu koheziju, ali samo ako proizlazi iz značajne interkulturalne osjetljivosti.

Štoviše, postoji još jedna dimenzija koja interkulturalnu kompetenciju čini relevantnom za umjetničko područje, a to je veća kulturna raznolikost u sastavu umjetničkih kolektiva. Interkulturalna kompetencija postaje temeljna ne samo za razvoj pune i jednake pripadnosti, već i za prepoznavanje i vrednovanje svih specifičnih kompetencija (npr. međukulturalnih kompetencija) koje mogu proizaći iz dane kulturne pozadine. Sposobnost međusobnog razumijevanja bez obzira na sve vrste kulturoloških prepreka temeljni je preduvjet za funkcioniranje naših raznolikih demokratskih društava i ključna kompetencija na kojoj bi svaki pojedinac trebao raditi.

O čemu konkretno govorimo? Interkulturalne kompetencije su krovni pojam koji uključuje više komponenti različite prirode: specifične vještine, sposobnosti i stavove. Ne postoji standardna definicija koja okuplja i organizira sve pojedinačne komponente u potkategorije. Odlučeno je da se koristi popis koji je sastavila skupina međunarodnih stručnjaka okupljenih u Think Tank (tj. skupina stručnjaka u različitim disciplinama pozvana na suradnju u analizi i rješavanju problema složene prirode) vođena Vijećem Europe u Oslu 2011., jer se smatra najopsežnijim i najfunkcionalnijim za svakodnevni rad stručnjaka koji žele kreirati program obuke. Popis obuhvaća pojedinačne komponente interkulturalnih vještina i identificira za svaku komponentu podpopis ponašanja. Budući da se komponente odnose na apstraktne pojmove koje je teško procijeniti upravo zbog njihove visoke razine apstrakcije, pričvršćivanje svake komponente na izravno vidljiva ponašanja otvara put mogućim radnjama evaluacije.

Popis organizira komponente prema njihovoj učinkovitosti s obzirom na provedbu radnji za suprotstavljanje stereotipima, predrasudama i diskriminaciji.

Tri stupa međukulturalnih kompetencija su:

1. **Znanje:** odnosi se na kognitivnu dimenziju. Pomaže se suprotstaviti mogućim stereotipima budući da ta implicirana uvjerenja djeluju na kognitivnoj razini.
2. **Stavovi:** odnose se na osjećajnu dimenziju. Omogućuju suprotstavljanje mogućim predrasudama jer impliciraju da emocije i osjećaji djeluju na emocionalnoj razini.
3. **Vještine:** odnose se na dimenziju ponašanja. Oni stoga omogućuju suzbijanje moguće diskriminacije jer one, implicirajući konkretne radnje, djeluju na razini ponašanja.

¹⁵ Council of Europe (2018). Reference framework of competences for democratic culture – Volume 1. Context, concepts and model, Strasbourg, pg. 32.

Interkulturalne kompetencije često se brkaju ili integriraju s mekim vještinama. Stoga je potrebno objasniti i definirati razlike između ova dva pojma. Meke vještine predstavljaju skup znanja, vještina i osobnih kvaliteta koje karakteriziraju način postojanja svake osobe u učenju, na poslu i u svakodnevnom životu. Uspoređujući ovu definiciju s prethodnom, vidljivo je da su obje kompetencije suprotstavljene tzv. tvrdim vještinama, tehničkim vještinama koje se mogu steći kroz studijske staze i profesionalne staze i objektivno su provjerljive putem kvalifikacija i evaluacijskih testova. Budući da su interkulturalne kompetencije intersubjektivni i interaktivni proces, one se u velikoj mjeri odnose na meke vještine (osobito za sve individualne relacijske vještine). Iznimke su ona znanja i vještine kulturološke prirode stečene kroz formalni studij i/ili rad.

STAV

- Uzajamnost, odgovornost i aktivno djelovanje
- Osjećajnost
- Otvorenost, volja za istraživanjem, znatiželja
- Samopouzdanje u ophođenju s drugima
- Samosvjesnost, samopouzdanje, volja za promjenom
- Poštovanje

ZNANJE

- Znanje i interakcija
- Razumijevanje vjere, religije i nevjerskih praksa
- Razumijevanje održivog razvoja
- Poznavanje uloge i funkcije društvenih i političkih aktera
- Poznavanje društvenih praksi

VJEŠTINE

- Komunikacija, posredovanje, interakcija
- Fleksibilnost i prilagodljivost
- Usvajanje različitih perspektiva
- Rješavanje problema i suradnja
- Odustajanje od osuđivanja i tolerancija nejasnog
- Kritičko mišljenje

Izvor: Intercultural Centre Mondinsieme

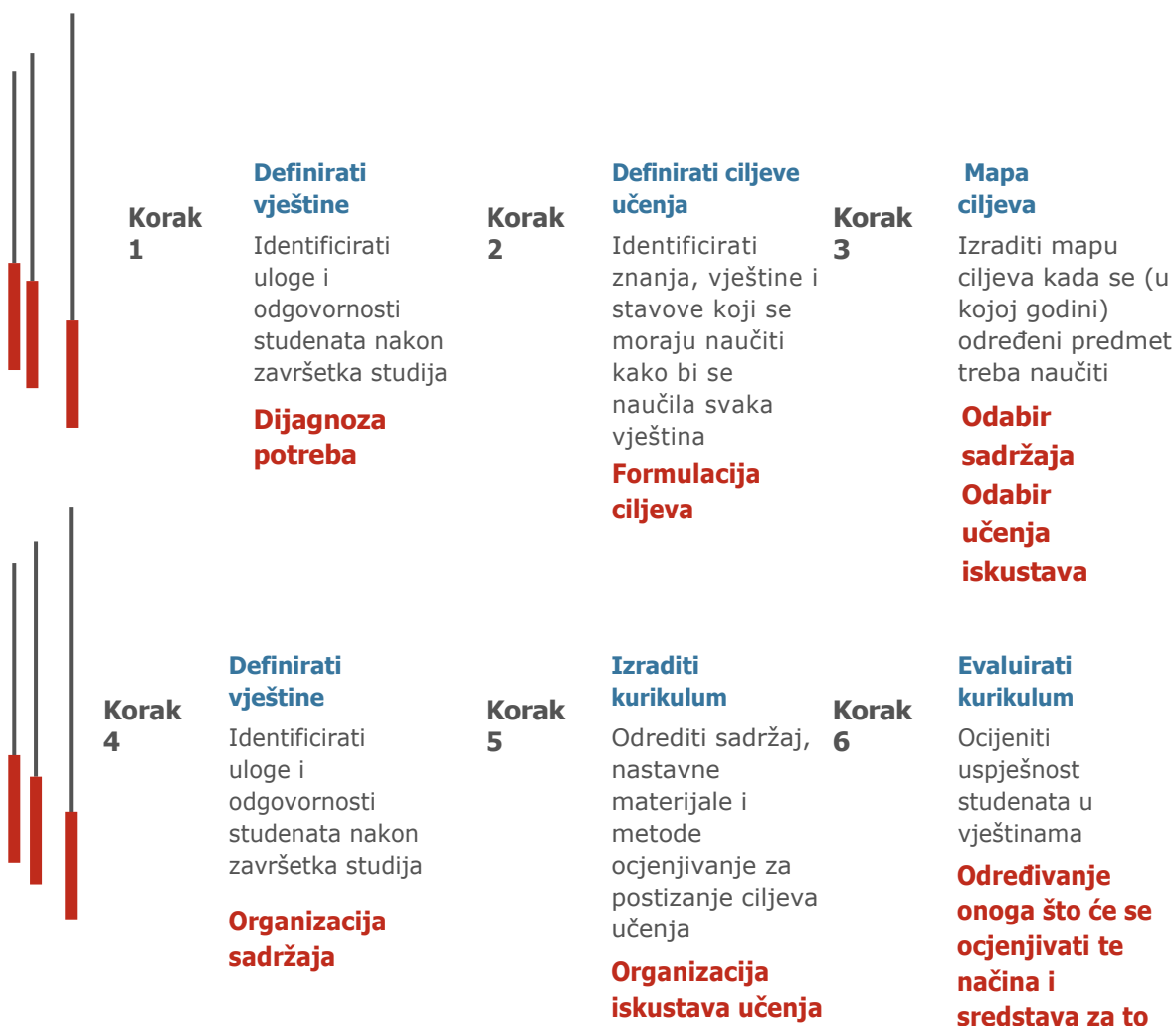
Nakon što su interkulturalne kompetencije definirane, također u odnosu na meke i tvrde vještine, važno je razumjeti mehanizme koji stoje u osnovi njihovog procesa stjecanja i razvoja. Socijalni radnici, kulturni djelatnici i stručnjaci koji se bave formalnim i neformalnim obrazovanjem također bi trebali shvatiti interkulturalne kompetencije kao istinski relevantan resurs kako bi mogli živjeti i djelovati u suvremenim društvenim kontekstima, koje karakterizira suživot višestrukih kulturnih okvira u kojima su uključeni kao akteri medijacije, kroz vlastita iskustva i susrete. Kako je izvijestio UNESCO, posjedovanje interkulturalnih kompetencija omogućuje "navigaciju u složenim kontekstima obilježenim rastućom raznolikošću ljudi, kultura, stilova života".¹⁶

¹⁶ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

Jednom usvojeni model interkulturalnih kompetencija moguće je prenositi kroz praktičnu primjenu tzv. interkulturalnog pristupa, procesa interakcije i komunikacije više aktera. Interkulturalni pristup mogao bi se sažeti na sljedeći način: svaki se odnos temelji na poštivanju drugih, njihovoj viziji svijeta, njihovom sustavu vrijednosti i njihovim potrebama. Dakle, to je proces interakcije među pojedincima koji su definirali kulturu u svojoj subjektivnosti, u skladu sa svojom dobi, spolom, društvenim statusom i osobnim životnim putanjama. "Poštivanje različitosti" znači pristupanje socio-kulturnom identitetu s njegovim višestrukim aspektima (etnička pripadnost, nacionalnost, religija, društvena klasa itd.) na dinamičan način i s relativističkim pogledom. Stoga, daleko od toga da je rezultat skupa teorijskih predodžbi, interkulturalni pristup je rezultat dinamičkog procesa, koji se temelji na aktivnom sudjelovanju subjekta. Sposobnost prikladne i učinkovite interakcije ne pretpostavlja istu sposobnost u različitim situacijama i kontekstima: iz tog razloga procjena interkulturalnih kompetencija ne bi trebala zanemariti standardnizirani kontekst.

6.2.2 Kako postaviti nastavni plan i program obuke

Kurikulum je skup predmeta koji se mogu smatrati skupom znanja koje treba prenijeti ili fokusom učenja koji se sastoji od raznih lekcija. Sve su lekcije osmišljene za postizanje određene razine stručnosti ili kvalifikacije ili također kao proces ili praksa. Dizajn nastavnog plana i programa uključuje 6 različitih koraka.



Obuka se sastoji od kombinacije metoda sa svrhom prijenosa novih znanja, razvoja i konsolidacije praktičnih vještina i promjene stavova za postizanje ciljeva i ishoda učenja. Sudionici su motivirani za učenje kroz promatranje, slušanje i aktivno sudjelovanje, putem prezentacija, studija slučaja, praktičnih aktivnosti, demonstracija, igranja uloga, grupne rasprave i refleksije. Važno je odabrati odgovarajući način komunikacije, tj. dvosmjernu i višesmjernu komunikaciju, kako bi se olakšao proces učenja.

Treneri (edukatori i voditelji) trebaju odabrati, stvoriti i prilagoditi resurse kako bi odgovarali cilju učenja kurikuluma - ili svake lekcije koja ga čini - i razini kompetencije grupe učenika. Njihova je uloga stvoriti aktivnosti učenja koje pomažu u učinkovitom postizanju zadanog cilja učenja te aktivno uključiti i angažirati sve učenike. Osim toga, sudionici možda nisu na istoj razini znanja pa svaka razina ima različite potrebe i stručnjaci im moraju ponuditi različite metode učenja. Dobra strategija za odabir sadržaja i metoda prema razini znanja učenika je usvajanje modela napredovanja kompetencija koji uzima u obzir različite faze ili razine razvoja kompetencija. Ovi stupnjevi kompetencije mogu se povezati sa šest razina znanja koje koristi Zajednički europski referentni okvir za jezike (CEFR)¹⁷, u rasponu od A1 do C2, ali prilagođenih specifičnoj kompetenciji koja se želi postići. Uz potrebne promjene, u prva dva stupnja, Početnik (A1) i Istraživač (A2), učenici usvajaju nove informacije i razvijaju osnovne prakse; na sljedeća dva stupnja, Integrator (B1) i Stručni korisnik (B2), učenici primjenjuju, dalje proširuju i razmišljaju o svojim praksama; na najvišim stupnjevima, Napredni korisnik (C1) i Napredni korisnik (C2), prenose svoje znanje, kritiziraju postojeću praksu i razvijaju nove prakse.

6.3 Metodologija PALkonnnect kurikula obuke

Kako bi se dovršio i olakšao učinak Priručnika, smatralo se važnim osigurati skup obrazovnih modula i aktivnosti spremnih za korištenje od strane praktičara. Prvo što se predlaže je predložak obrazovnog modula. Čitatelji će zatim pronaći planove lekcija za sedam različitih modula koji predstavljaju sadržaj „Kurikuluma obuke za umjetnike i kreativce u usponu” projekta PALkonnnect. Svaki modul učenja podijeljen je u numerirane lekcije i nudi priliku za poticanje promišljanja i vještina učenika kroz teoretski sadržaj i praktične aktivnosti koje se temelje na sudjelovanju.

Predložene lekcije organizirane su u odnosu na njihovu razinu složenosti - od razine početnika (A1) do razine integratora (B1) - i uključuju niz tematskih aspekata koje treba istražiti u odnosu na određenu temu.

¹⁷ <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions>

Razina znanja

Početak (A1)

Početak su svjesni potencijala modula za unapređenje svoje profesionalne prakse. Međutim, oni su imali vrlo malo dodira s temom. Početnici trebaju vodstvo i ohrabrenje kako bi proširili svoj repertoar i primijenili svoje postojeće vještine.

Istraživač (A2)

ILI

Istraživači su svjesni potencijala teme/modula i zainteresirani su za stručnu praksu. Koriste ga ili su ga počeli koristiti u nekim područjima, međutim, bez sveobuhvatnog dosljednog pristupa.

Integrator (B1)

Integratori eksperimentiraju s modulom u različitim kontekstima i za različite svrhe, integrirajući ih u mnoge svoje prakse. Kreativno ih koriste kako bi poboljšali različite aspekte svog profesionalnog angažmana. Željni su proširiti svoj repertoar praksi.

Lekcije predstavljaju temu učenja i moguće njezine podteme, dok se vježbe koriste za jačanje individualnih sposobnosti i postupno vode do sljedeće teme. Učenici su pozvani da prvo steknu malo znanja o teoretskom dijelu, a zatim da se testiraju kroz aktivnost, s obzirom na veliku važnost završetka svih faza (od lekcije 1 do sljedeće). Refleksija i konceptualizacija jednako su važni kao i utemeljeno iskustvo za postizanje punog potencijala neformalne obrazovne metode. Lekcije se ne bi trebale uzimati kao izolirani sadržaji, već kao proces koji pridonosi osobnom razvoju vještina i sposobnosti učenika. Učenik može početi koristiti vježbu/aktivnost bilo gdje i možda neće prethodno pročitati tematske informacije, jer je učenje iz iskustva najučinkovitije kada postoji refleksivni proces kroz koji učenici mogu analitički pregledati ono što znaju u praksi.

DODATAK 1: primjer modula učenja (lekcija i aktivnost)

Primjer modula učenja (lekcija i aktivnost)

Naziv: naziv obrazovnog modula.

Ciljevi i namjere modula: kratak opis.

Razina znanja polaznika koji se prijavljuju za ovaj modul: naznaka vještina i znanja na početku tečaja, u rasponu od razine Početnik, lakše za implementaciju, do razine Integrator, složenije. Što je veći broj razine, to je veći zahtjev za vremenom i složenost olakšavanja. To podrazumijeva da i pojedinci/grupe i voditelji trebaju veću pripremu i iskustvo.

Razina stručnosti učenika koji završavaju ovaj modul: vještine i znanja postignuta nakon završetka modula.

Trajanje tečaja/modula: # sati

Planiranje nastave

Broj°	Ime lekcije	Cilj lekcije	Trajanje
#1			
#2			
#3			
#4			

Struktura lekcije (obrazac)

NAZIV LEKCIJE	Označava kao Lekcija 1, Lekcija 2 itd.
CILJ LEKCIJE I CILJEVI UČENJA	Ciljevi učenja koje lekcija želi postići.
PARAGRAF	1.1 - 1.2 - npr...
IKONE	(npr.) <ul style="list-style-type: none"> ♦ glavna ideja: uvid u temu; ova ikona može označavati ključni koncept, točku ili poruku. ♦ pitanja za razmišljanje: cilj je razmisliti o tome što predstavljene ideje znače u različitim osobnim, obrazovnim, radnim ili aktivističkim kontekstima ♦ savjeti: korisni savjeti proizašli iz prakse i istraživanja na tu temu ♦ primjer: ideje se prezentiraju konkretnim primjerima
STUDIJ SLUČAJA ili SET ALATA	Narativno izvješće o dobroj praksi ili specifičnim alatima za analizu i djelovanje
SAŽETAK SATA U 5 TOČAKA	
BILJEŠKE	Reference ili više informacija putem internetskih stranica ili literature; link na videozapise ili kampanje

Ključne riječi i potrebni materijali

Naziv
Teme/Fokus
Razina složenosti

Veličina
grupe
Dob grupe
Potrebno
vrijeme
Cilj

VJEŽBA
(obrazac)

Naziv aktivnosti

Teme

Rangiranje od
razine 1, laka za
impelmentirati do
razine 4 koja je
kompliciranija

Idealna okvirna
veličina grupe za
provedbu aktivnosti

-

Cijelo trajanje
aktivnosti,
uključujući debriefing
i evaluaciju

Ciljevi koje
aktivnost želi postići

Glavna pitanja
kojima se bavi

Lista aktivnosti,
materijala i opreme

**Priprema/
Instrukcije za
edukatora**

Vrijeme | Korak po korak

Skup informacija i konkretnih koraka koje moderator treba. Bitni dijelovi vježbe su debriefing i evaluacija (kako je aktivnost doživljena, kako grupa konceptualizira iskustvo, koja su postignuća u učenju)

Savjeti za provođenje

Elementi koje treba uzeti u obzir za podršku procesu učenja i moguće prilagodbe koje se mogu učiniti u aktivnosti

Prijedlozi za daljnji razvoj procesa učenja kroz druge aktivnosti ili za poduzimanje radnji u kontekstu nakon aktivnosti

Popis brošura upućenih sudionicima; daljnje relevantne pozadinske informacije

Ideje za follow-up

Prilozi

Reference

Izvori

ANNEX 2: PALkonnnect kurikulum obuke (plan modula)

MODUL 1: Objavljivanje/izlaganje umjetnina

Modul ima za cilj pružiti potrebne alate za umjetnike u usponu kako bi najbolje predstavili sebe, svoja umjetnička djela i vlastiti umjetnički projekt. Metodologija se sastoji u razumijevanju različitih faza potrebnih za predstavljanje vlastitog rada, samog sebe i kako steći vještine kako bi se projektima dala vidljivost, predstavili ih javnosti i pokušali sudjelovati na umjetničkim izložbama.

Modul će pomoći polaznicima da steknu bolje razumijevanje svijeta umjetnosti sa svim njegovim aspektima, akterima i kako najbolje koristiti društvene mreže za postizanje vidljivosti.

Modul se sastoji od 4 međusobno povezane sesije i temelji se na studiji slučaja, vježbama i dijalogu/razmjeni ideja. Interaktivna struktura modula pruža teorijske i praktične pojmove o tome kako svoj rad učiniti vidljivim i različite korake koje treba slijediti da bi se postigao taj cilj.

Modul je namijenjen umjetnicima te će im pružiti sljedeće vještine:

- Kako se predstaviti.
- Kako napisati profil, izjavu umjetnika i predstaviti umjetnički projekt;
- Kako odabrati slike radova, koherentnost između slika i umjetničkog istraživanja;
- Kako razumjeti svijet umjetnosti, gdje izložiti svoje radove. Mapiranje svijeta umjetnosti (zaklade, galerije, javni i privatni prostori itd.),
- Kako objaviti i učiniti svoj rad vidljivim
- Kako započeti umjetničku karijeru davanjem vidljivosti svom umjetničkom projektu

MODULE 2: Osnovno znanje o digitalnim alatima za umjetnike i obrtnike s invaliditetom i druge skupine kojima su potrebne osnovne vještine

Prvi korak za umjetnika je mogućnost digitalne komunikacije za dogovaranje sastanaka i pronalaženje klijenata. Obrtnik koji želi pronaći poslovne prilike treba znanje potrebno za pronalaženje i preuzimanje korisnih aplikacija i web stranica.

Štoviše, važno je znati kako se najbolje predstaviti i predstaviti svoja umjetnička djela kreiranjem prezentacije i lijepljenjem slika u word dokument. Može se dosegnuti puno

šira publiku prodajom umjetnina online.

MODUL 3: Digitalizacija umjetničkog rada

Glavni cilj modula je povećati razinu digitalne pismenosti učenika te njihovo teorijsko i praktično znanje o digitalizaciji umjetničkih djela; pomoći im da postanu neovisniji na tržištu rada i povećati njihovu sposobnost da dođu do novih klijenata, profesionalnih mreža i kontakata.

Glavni alati potrebni za digitalizaciju umjetnosti:

Uređaji koji će se koristiti:

Imajući u vidu ciljnu skupinu projekta (ispunjavanjem obrasca, upitnika), tečaj ćemo prilagoditi jednostavnim uređajima koje posjeduje svako kućanstvo – pametni telefon ili tablet te jednostavno računalo.

Aplikacije/Softver:

Imajući u vidu ciljanu skupinu projekta, tečaj ćemo prilagoditi besplatnim aplikacijama, a najbolja opcija će biti ako se izvode on-line.

Popis aplikacija predstavljenih u lekcijama:

Canva aplikacija: Dizajn, Fotografija & Video, OBS Studio, FlexClip, YouCut, Quik APP, Imovie

MODUL 4: Autorska prava

Autorsko pravo i njegov pravni okvir od iznimne su važnosti za umjetničko djelo jer je to način unovčavanja umjetničkog rada. Bilo je masovnih kršenja autorskih prava prije raširene upotrebe ICT-a, a sada su još veća. Većina umjetničkih akademija ne nudi pravne tečajeve i umjetnicima je prilično teško steći znanje koje im je potrebno u ovom području.

Iz tog razloga, ciljevi ovog modula su:

- Omogućavanje razumijevanja autorskog koncepta autorskog prava i njegove zaštite
- Pružanje temeljnog pravnog okvira vezanog za zaštitu autorskih prava
- Pružanje osnovnih vještina potrebnih za zaštitu autorskih prava
- Pružanje osnovnih vještina za poštovanje autorskih prava drugih umjetnika

MODUL 5: Prodaja i zarađivanje od umjetničkog djela

Modul ima za cilj predstaviti neke orijentacijske alate za pravedno nagrađivanje umjetničkih radnika. Trenutačno postoji prevelika diversifikacija obrazaca zapošljavanja i nestandardnih radnih ugovora unutar kulturnog i kreativnog sektora, s velikim razlikama diljem Europe. U tom kontekstu umjetnički djelatnici često doživljavaju marginalizaciju i ranjivost što dovodi do nedostatka svijesti o njihovim profesionalnim ulogama. Kako bi se osiguralo odgovarajuće priznanje vrijednosti njihova rada i kako bi se zaštitila njihova prava, prema prijedlogu Europske komisije o odgovarajućim minimalnim plaćama za sve radnike (od 28. listopada 2020.), modul se bavi specifičnim temama kao što su:

- stjecanje iskustva u korištenju alata za pravedno nagrađivanje u umjetničkom i kreativnom sektoru;
- stjecanje općeg okvira o međunarodnim preporučenim modelima za minimalnu naknadu;
- pisanje računa i biti svjestan elemenata koje treba uzeti u obzir prilikom potpisivanja ugovora;
- stjecanje osnovne pismenosti o nezamjenjivim tokenima (NFT) i decentraliziranim autonomnim organizacijama (DAO) koje rade na blockchainu.

MODUL 6: Financiranje umjetničkih projekata

Glavni cilj modula je upoznati i naučiti mlade umjetnike i kulturne djelatnike kako pretočiti svoje inovativne ideje u projekte i kako se prijaviti za financiranje u sklopu različitih EU i pojedinačnih programa i procedura. Naš prijedlog je kreirati individualno orijentirani paket obuke u trajanju od 4 sata koji uključuje teorijski i praktični rad na pripremi i planiranju vlastitog projekta i inicijative. Obuka će biti povezana s postojećim programima financiranja usmjerenim na kulturu s naglaskom na pozive Kreativne Europe i Erasmus +. Također će biti predstavljene dodatne informacije o tome kako se prijaviti za grantove i izgradnju

kampanja za grupno financiranje.

MODUL 7: Promocija, komunikacija i umrežavanje umjetničkih djela

- Razvijanje radnih vještina s praksama i alatima koje koriste društveni mediji za promicanje sektora kulturnog stvaralaštva.
- Svijest o prednostima u slučaju učlanjenja u strukovna udruženja.
- Diverzificiranje načina promicanja stvaralaštva umjetnika koji dolaze iz nepovoljnog položaja.

7. ZAKLJUČAK

07

7.1 Nadogradnja postojećih praksi

7.2 Uloga umjetnosti i kulture u sprječavanju i smanjivanju socijalne isključenosti

7.1 Nadogradnja postojećih praksi

Postoji neizmjereno bogatstvo i raznolikost kulturnih projekata koji pridonose širenju društvenog sudjelovanja. Doista, prakse na terenu često su daleko ispred politika na nacionalnoj ili međunarodnoj razini.

Na lokalnoj i regionalnoj razini ponekad postoji više svijesti o tome što se događa i što je potrebno na terenu. Međutim, zemlje članice EU-a imaju nacionalne politike koje povezuju pristup kulturi sa strategijama uključivanja i pružaju primjere dobre prakse poput onih prikupljenih za projekt PALkonnnect.

- Mnoge zemlje imaju "višedimenzionalno" razumijevanje socijalne isključenosti i razvijaju projekte koji spajaju društvenu uključenost i programe kulturne politike.
- Postoje mnogi primjeri lokalnih organizacija koje zajedno rade na rješavanju višedimenzionalne prirode socijalne isključenosti kroz kombinaciju programa koji povezuju mjere socijalne zaštite sa sudjelovanjem u lokalnim kulturnim projektima, sportskim aktivnostima te obrazovanju, obuci i zapošljavanju.
- Programi urbane i ruralne obnove mogli bi dovesti lokalne organizacije ili agencije do zajedničke suradnje u borbi protiv socijalne isključenosti. To je često stimulirano strukturnim fondovima EU-a.
- Brojne zemlje razvijaju inicijative za poticanje više mogućnosti zapošljavanja u kreativnim industrijama i za potporu povećanih mogućnosti za obuku.
- Lokalne i nacionalne organizacije svjesne su važnosti kulture kao sredstva izgradnje osobnih vještina, konsolidacije identiteta i osiguravanja putova za zapošljavanje ljudi u kreativnim industrijama i drugim sektorima.

7.2 Uloga umjetnosti i kulture u sprečavanju i smanjivanju socijalne isključenosti

Učinkovita dostupnost i sudjelovanje u kulturnim aktivnostima za sve bitna je dimenzija za izgradnju inkluzivnijih društava. Sudjelovanje u kulturnim aktivnostima i promicanje demokratizacije kulture pokazalo se funkcionalnim za vlade i zajednice u prevladavanju dinamike socijalne isključenosti. Iako su pojedine države članice EU-a odgovorne za vlastite politike za kulturni sektor, pitanje je postalo toliko značajno da Europska unija razvija programe koji obraćaju pozornost na utjecaj digitalnih tehnologija i inovacijski proces u kulturnom i kreativnom sektoru zajedno s potrebom za promjenom modela kulturnog upravljanja.

Budući da kulturni i kreativni sektor ima osebujna obilježja, predstavlja složeno područje istraživanja. Ovaj dokument ima za cilj usmjeriti buduća razmišljanja i akcije o hitnim stvarima: rastuća nesigurnost, velika varijabilnost i nejednakost prihoda u usporedbi s drugim profesionalnim kategorijama, česta potreba za kombiniranjem prihoda s drugim izvorima koji proizlaze iz nekulturnih radova. Više nego ikad jasno je da se profili umjetničkih djelatnika razvijaju. Ulaganje u nove profesionalne vještine umjetnika i kulturnih djelatnika te stvaranje više mogućnosti za njihovu profesionalizaciju i vrjednovanje mora i dalje biti u središtu nacionalnih i europskih strategija za razvoj svih društava.



Co-funded by
the European Union

